

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Ι' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1961 | ΑΡΙΘ. 3

ΤΟ ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Πρωτοβουλία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαπενθημέρου τοῦ Ἰανουαρίου συνεκροτήθη τὸ Β' Ἱερατικὸν Συνέδριον τῶν Ἐφημερίων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Ἐναρξίς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου τούτου ἐγένετο τὴν πρωΐαν τῆς 9ης Ἰανουαρίου διὰ καταनुκτικῆς Θείας Λειτουργίας, τὴν ὁποίαν ἐτέλεσεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Θεόκλητος ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ταξιαρχῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πετράκη. Κατὰ τὴν λειτουργίαν ταύτην ἀπενεμήθη τὸ ὁφίκιον τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου εἰς τὸν αἶδес. πρεσβ. Κρητικὸν Γεώργιον, ἐφημέριον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίων Ἀναργύρων Νικαίας.

Ἡ Α' συνεδρίασις ἤρχισε τὴν 10.15 π. μ. διὰ τῆς εἰσαγωγικῆς προσφωνήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, ἥτις δημοσιεύεται ἐν τῷ ταῦταριθμῷ φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησίας».

Ἀκολούθως ἔλαβε τὸν λόγον ἐκ μέρους τῶν αἶδес. Συνέδρων ὁ Αἶδес. κ. Κων/νος Ἀνδρουλάκης, ὅστις καὶ προσεφώνησε τὸν Μακαριώτατον, μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου ἀνάγνωσιν τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Συνεδρίου ἀνήλθεν ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ πανοσ. πρωτοσ. κ. Χρυσόστομος Γιαλούρης, ὅστις διὰ μακρᾶς εἰσηγήσεως ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Ἱερέως». Ἐν συνεχείᾳ διεξήχθη συζήτησις ἐπὶ τῆς εἰσηγήσεως καὶ ἠκούσθησαν διάφοροι γνώμαι, αἵτινες ἀπεκρυσταλλώθησαν εἰς πορίσματα, ἀναγνωσθέντα εἰς ἐπήκοον πάντων τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης.

Τὴν ἰδίαν περίπου πορείαν ἠκολούθησε καὶ κατὰ τὰς

ἐπομένας ἡμέρας τὸ Συνέδριον, προστεθέντων μόνον ψηφισμάτων καὶ ἀνακοινώσεων τινων εἰς τὰ ἐκ τῶν προτέρων προγραμματισθέντα.

Εἰσηγηταὶ κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας ἦσαν : 1) ὁ Αἶδес. Κατηχητῆς κ. Ἄγγελος Νησιώτης, μὲ θέμα «Ἡ ἀναστροφή τοῦ ἱερέως ἐν τῷ ποιμνίῳ του»· 2) ὁ Αἶδес. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Ἰωάννης Ἀδαμόπουλος μὲ θέμα «Ἡ ἐνοριακὴ ποιμαντορικὴ μέριμνα τοῦ ἱερέως»· 3) ὁ Πανος. Ἄρχιμ. κ. Γεώργιος Δελέγκας μὲ θέμα «Ὁ ἱερεὺς ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνίᾳ»· 4) ὁ Πανος. Ἄρχιμ. κ. Παντελεήμων Μπαρδάκος μὲ θέμα «Τὸ σύγχρονον κήρυγμα καὶ ἡ κατήχησις» καὶ 5) ὁ Πανος. Ἄρχιμ. κ. Νικόδημος Βαλληνδρᾶς μὲ θέμα «Ὁ ἱερεὺς ὡς τελετουργός».

Τὴν 13ην Ἰανουαρίου καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἡμερησίας συνεδριάσεως ἐτελέσθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πετράκη ἐπιμνημόσυνος δέησις ὑπὲρ τῶν σφαιρασθέντων καὶ μαρτυρησάντων ἱερέων.

Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ὁ Μακαριώτατος συνεγευμάτισε μετὰ τῶν αἰδес. Συνέδρων ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, κατὰ τὸ γεῦμα δὲ ἠγέρθησαν ἐκ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῶν Συνέδρων προπόσεις, διάφοροι δὲ ἱερεῖς ἀπήγγειλαν ποιήματα ἢ ἔψαλαν ἐκκλησιαστικὸς ὕμνους.

Τὸ Συνέδριον τοῦτο ἐπεράτωσε τὰς ἐργασίας του μὲ λόγον τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀνδρέου Φυτράκη καὶ μὲ προτροπὰς τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, εἰς ἀνάμνησιν δὲ ἐδωρήθησαν εἰς τοὺς Συνέδρους ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔντυπα καὶ βιβλία σχετικὰ μὲ τὸ ποιμαντορικὸν ἔργον τοῦ ἱερέως.

Αἱ εἰσηγήσεις, τὰ πορίσματα, αἱ προσφωνήσεις, τὰ ψηφίσματα κλπ. ἐκδοθήσονται εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον.

Η ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΕΝ ΤΗ ΟΡΘΟΔΟΞΩ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Πηγή τοῦ περιεχομένου τῆς χριστιανικῆς πίστεως δὲν εἶναι μόνον ἡ Ἁγία Γραφή, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἄγραφος χριστιανικὴ διδασκαλία, ἥτις παρεδόθη διὰ ζώσης φωνῆς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν¹. Ἡ Ἱερὰ Παράδοσις «εἶναι πηγὴ χριστιανικῆς ἀληθείας ἰσοστάσιος» πρὸς τὴν Ἁγίαν Γραφήν· εἶναι ἡ λυδία λίθος, διὰ τῆς ὁποίας διακρίνομεν τὴν ὀρθὴν ἀπὸ τῆς ἐσφαλμένης ἐρμηνείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς· διανοίγει τοὺς πνευματικοὺς ὀφθαλμοὺς, ἵνα οὗτοι κατανοοῦν τὰ ἐπὶ μέρους τμήματα τῆς Ἀγ. Γραφῆς εἰς τὴν ὀργανικὴν τῶν ἀλληλουγιῶν καὶ τὸν ἐνιαῖον αὐτῶν σύνδεσμον². Ἡ Ἁγία Γραφή ἄνευ τῆς Ἱ. Παραδόσεως εἶναι ἐπιδεικτικὴ πολλῶν καὶ ποικίλων καὶ ὅλως ἀντιθέτων πρὸς ἀλλήλας ἐρμηνειῶν. Παράδειγμα ἔστω ἡ προτεσταντικὴ θεολογία μὲ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων διαφόρων γνωμῶν. Ὡσαύτως ἀξιοκατάκριτος εἶναι ἡ τάσις τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν, νὰ ἐξαιροῦν ἐνίοτε τὴν Ἱ. Παράδοσιν ὑπὲρ τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ νὰ ἀποδέχωνται ὡς δόγματα διδασκαλίας, «περὶ ὧν ἡ Γραφή οὐδὲν περιέχει»³, ἀποκλειστικῶς δὲ στηριζομένης ἐπὶ μεταγενεστέρων παραδόσεων, ὡς τὸ δόγμα τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου, τοῦ ἀλαθήτου τοῦ πάπα κ.λ.π.⁴.

Ἡ ὑπὸ τῶν Διαμαρτυρομένων ἀπόρριψις τῆς Ἱ. Παραδόσεως εἶναι ἀστήρικτος. Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία μετεδί-

1. Ἰω. Καρμίρη, Σύνοψις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1957, σελ. 4 ἐξ. Παν. Τρεμπέλα, Δογματικὴ, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1959, σελ. 121 ἐξ. Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1907, σελ. 114 ἐξ.

2. Χρ. Ἀνδρούτσου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 116.

3. Ν. Δαμαλά, Περὶ ἀρχῶν, ἐπιστημονικῶν τε καὶ ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας, Λειψία 1895, σελ. 34.

4. Δημ. Μπαλάνου, Ἡ νεωτέρα ὀρθόδοξος θεολογία ἐν σχέσει πρὸς τὴν πατεριστικὴν θεολογίαν καὶ πρὸς τὰς νεωτέρας ἀντιλήψεις καὶ μεθόδους, ἐν Ἀθήναις 1937, σελ. 8-9.

δετο κατ' ἀρχὰς διὰ ζώσης φωνῆς ὡς ἄγραφος παράδοσις. Ἐπι 20 καὶ πλέον ἔτη ἰδρύνοντο καὶ ὑφίσταντο αἱ χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι, χωρὶς νὰ ἔχη γραφῆ οὐδὲ ἐν ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Κ.Δ., ἅτινα ἐγράφησαν βραδύτερον περιστατικῶς, περιλαβόντα τμήματα μόνον τῆς προφορικῆς παραδόσεως καὶ οὐχὶ τὴν πλήρη καὶ συστηματικὴν αὐτῆς ἔκθεσιν. Ἡ Καινὴ Διαθήκη πολλαχοῦ μαρτυρεῖ, ὅτι στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀγράφου παραδόσεως⁵. «Πολλὰ ἔχω γράφειν», λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, «οὐκ ἠβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος, ἀλλ' ἐλπίζω γενέσθαι πρὸς ὑμᾶς καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι» (Β' Ἰωαν. στ. 12. Πρβλ. Ἰωάν. κ', 30. Γ' Ἰωάν. στ. 13κ. ἐξ.). «Τὰ δὲ λοιπά», γράφει ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Κορινθίους, «ὡς ἂν ἔλθω διατάξομαι» (Α' Κορ. ια', 34). «Καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι» (Β' Τιμ. β', 2). «Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε καὶ, καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε» (Α' Κορ. ια', 2),

Ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἐν τελευταίῳ λόγῳ, ἐχορήγησε τὸ κῦρος καὶ τὴν ἀυθεντίαν, τὴν ὁποίαν ἔχουν τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἡ Ἐκκλησία «διὰ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως βεβαιοῖ τὸν ὑπερφυᾶ αὐτῶν χαρακτῆρα καὶ πόσα καὶ τίνα εἶναι τὰ τὸν κανόνα τῆς Γραφῆς συγκροτοῦντα βιβλία. Αὕτη εἶναι ὁ πιστὸς φύλαξ καὶ φρουρός, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπέρτατος καὶ ἀλάθητος ἐρμηνευτὴς αὐτῶν». Ἡ Ἁγία Γραφή ἐπομένως ἀντλεῖ τὸ κῦρος αὐτῆς ἐκ τῆς Ἱ. Παραδόσεως, ἡ ὁποία ἐχάρισεν εἰς αὐτὴν περιεχόμενον καὶ μορφήν σταθεράν, μὴ ὑποκειμένην εἰς νοθεΐαν καὶ μεταβολήν⁶. Ὡστε ἡ ἀ π ο σ τ ο λ ι κ ῆ π α ρ ἄ δ ο σ ι ς ἔμεινεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀφ' ἐνὸς ὡς γραπτὴ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ καὶ ἀφ' ἑτέρου ὡς προφορικὴ, μεταδιδομένη ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, διατυπωθεῖσα βραδύτερον καὶ μεταβληθεῖσα οὕτως εἰς ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν. «Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ ἱερὰ Παράδοσις εἶναι ἀρχαιοτέρα καὶ θαυσιεστέρα τῆς Ἁγίας

5. Χο. Ἀ ν δ ρ ο ὑ τ σ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 116. Παν. Τ ρ ε μ π ἔ λ α, ἔ. ἀ.

6. Ζήκου Ρ ὶ σ η, Δογματικὴ, σελ. 57.

Γραφῆς, ἥτις, βραδύτερον καὶ περιπτωσιολογικῶς συντεθεῖσα καὶ ἀπαρτισθεῖσα, περιέλαβε μόνον τμῆμα ἐκείνης, ὡς εἶπομεν, καὶ συνεπῶς ἔχει ἀνάγκην, πρὸς ἐρμηνείαν καὶ συμπλήρωσιν, τοῦ φωτὸς τῆς ἰ. παραδόσεως⁷.

Τὸ κριτήριον, διὰ τοῦ ὁποίου διακρίνομεν τὴν ἀληθῆ παράδοσιν ἀπὸ τῆς ψευδοῦς, εἶναι τὸ κριτήριον τῆς ἀρχαιότητος, τῆς καθολικότητος καὶ τῆς συμφωνίας. Ὡς ἔλεγεν ὁ ἐκ Λειριίνου Βικέντιος, γνησία παράδοσις εἶναι «ὅ,τι πανταχοῦ, πάντοτε καὶ ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη» («quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est»)⁸.

Πρέπει ἀληθῶς νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι, διότι εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας δὲν ἐκτιμῶμεν μόνον τὰ μέγιστα τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ὡς ἰδίως ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι αὕτη διαποτίζει τὴν Ὁρθόδοξον Λατρείαν⁹, ἀλλὰ καὶ ἔχομεν ἀνόθευτον καὶ ἀπαραχάρακτον τὴν ἀποστολικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἐκκλησίας μας, ὡς ὁμολογοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ ἑτερόδοξοι. Ἐντὸς τῶν ἀρχαίων συμβόλων τῆς πίστεως, τῶν ἀποφάσεων τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων, τῆς ὁμοφώνου διδασκαλίας τῶν ἐπιφανεστέρων πατέρων καὶ τῶν διαφόρων δογματικῶν καὶ συμβολικῶν μνημείων τῆς Ἐκκλησίας μας¹⁰, ὡς καὶ ἐντὸς τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, ἥτις ἀποτελεῖ ἰδιότυπον καὶ πλαστικὴν ἔκφρασιν τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ ἄριστον θησαυροφυλάκιον αὐτῆς, σφύζει καὶ σκιρτᾷ τὸ πνεῦμα τῆς μακραίωνος παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρὰ αὐτὴ ἢ ἀποστολικὴ παράδοσις.

7. Ἰα. Καρμίρη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 10. Ὡς ἐτόνισεν ὁ Μ. Βασίλειος, «τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα» (Περί Ἀγ. Πνεύματος 27, 2. Migne Ἐ.Π. τόμ. 32, στ. 188).

8. Χρ. Ἀνδροῦτσου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 117 - 118.

9. Ἰδὲ σχετικῶς ἐν Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριωδίου, Συμβολὴ εἰς τὴν Πρακτικὴν Θεολογίαν, Διατριβὴ ἐπὶ ὑφηγείᾳ, ἐν Ἀθήναις 1958, σελ. 61 - 64.

10. Ἰδὲ Ἰωάννου Καρμίρη, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1960.

Ὁ πρό τιων ἐτῶν ἀποθανῶν εἰς τὴν Ἀμερικὴν διάσημος προτεστάντης χριστιανὸς ἡγέτης Τζῶν Μόττ (Mott), διελθὼν ἐξ Ἀθηνῶν, ἀπήρθευε πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ὀρθόδοξον νεολαίαν τὸ ἐξῆς μήνυμα: «Κρατήσατε τὴ δόγμα σας. Ὁ Προτεσταντισμὸς διεμελίσθη ἀπὸ τὰς διαιρέσεις. Σεῖς ἔχετε τὸ δόγμα σας, διὰ νὰ σᾶς κρατῆ ἡνωμένους. Μὴ τὸ ἀφήσετε νὰ χαθῆ». Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ συνέστησε δηλαδὴ προσήλωσιν εἰς τὴν Παράδοσίν μας. Ὁ γερμανὸς ῥωμαιοκαθολικὸς θεολόγος Ἰούλιος Τύτσιακ (Tyciac) γράφει τὰ ἐξῆς: «Διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἢ Παράδοσιν εἶναι τὸ πᾶν. Θέλει νὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς Παραδόσεως, ἢ Ἐκκλησία τῶν ἀρχαίων χρόνων. Ὁρθοδοξία, διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, σημαίνει νὰ εἶσαι ἐν με τοὺς ἀγίους Πατέρας. Ἡ ἐποχὴ τῶν ἑπτὰ πρώτων Συνόδων ὑπῆρξεν ἡ ἐποχὴ τῆς ὑψηλῆς, τῆς ζωντανῆς πίστεως. Τότε ἔδρασαν οἱ θεοφώτιστοι Πατέρες, τότε καθωρίσθησαν οἱ ἱεροὶ κανόνες. Τότε ἤνθιζεν ἡ ἀληθινὴ εὐσέβεια... Τοιουτοτρόπως ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀτενίζει εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων Πατέρων, εἰς τὴν λαμπρὰν περίοδον τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀνατολικὸς καὶ ὁ δυτικὸς Χριστιανισμὸς ἦσαν ἡνωμένοι καὶ ἐξάγει ἀπὸ αὐτὸν τὸν θησαυρὸν ἀνεξαντλήτους δυνάμεις ζωῆς». Καὶ προσθέτει ὁ Τύτσιακ χαρακτηριστικῶς: «Μέχρι σήμερον ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία κρατεῖ πιστῶς ὅλα αὐτά... Ἀσφαλῶς ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἔλαβεν ἀπὸ τὴν θείαν Πρόνοιαν αὐτὴν τὴν ἀποστολήν, νὰ μᾶς διαφυλάξῃ τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχαιότητα εἰς τὸ πνευματέμφορον πλήρωμά της»¹¹. Ὁ γερμανὸς ῥωμαιοκαθολικὸς θεολόγος Μάξ ὀμολογεῖ ἐπίσης τὰ ἐξῆς: «Ἐχουσιν οὗτοι (οἱ Ὁρθόδοξοι) νὰ ἐπιτελέσουν διὰ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς οἱ Ἰσραηλιῖται διὰ τὴν ἀποκάλυψιν, σπουδαίαν ὑπηρεσίαν. Θὰ εἶναι ἑσαεὶ οἱ ζῶντες μάρτυρες τῆς παλαιοχριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ παραδόσεως»¹².

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

11. Ἀρχιμ. Ἡλία Μαστρογιαννοπούλου, Ἡ Νοσταλγία τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐκδ. «Ζωῆς», Ἀθῆναι 1956, σελ. 73 -74.

12. Ἰω. Καλογήρου, Αἱ περὶ τῆς Ὁρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀντιλήψεις νεωτέρων ῥωμαιοκαθολικῶν θεολόγων, Ἀθῆναι 1951, σελ. 36 - 37.

ΑΔΕΛΦΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Καθὼς ξέρεις ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, Ἐξόδ. ΛΔ', 35, ὁ Μωϋσῆς ἀήνικα δ' ἂν εἰσεπορεύετο ἔναντι Κυρίου λαλεῖν αὐτῷ περιηρεῖτο τὸ κάλυμμα ἕως τοῦ ἐκπορεύεσθαι».

Δηλαδή, ὁσάκις ἀνέβαινε στὸ ὄρος Σινᾶ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ Θεοῦ, νὰ πάρῃ τὸ Νόμο του, τὰς ἐντολάς του, τὰ σωτήρια παραγγέλματα, ἀπέβαλλε τὸ κάλυμμα τοῦ προσώπου. Ὅσάκις κατήρχετο ἀπὸ τὸ ὄρος Σινᾶ μετὰ τὴ συνομιλία του μετὰ τὸν Θεὸν καὶ ἐλάλει πρὸς τὸν λαόν, τότε ἐκάλυπτε τὸ πρόσωπόν του. Γιατὶ νομίζεις; Γιατὶ ἔπαιρνε ἀπ' τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ ἀκτινοβόλο λαμπρότητα μπροστὰ στὴν ὁποίαν δὲν μποροῦσαν ν' ἀνθεξουν οἱ Ἰσραηλῖται. Καὶ τοῦτο ὁ Μωϋσῆς εἶχεν ἀντιληφθῆ καὶ γι' αὐτὸ ἐκάλυπτε τὸ πρόσωπό του, τονίζει τὸ ἱερὸ κείμενο. «... Καὶ ἐξελθὼν ἐλάλει πᾶσι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ὅσα ἐνετείλατο ὁ Κύριος, καὶ εἶδον οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ τὸ πρόσωπον Μωϋσέως, ὅτι δεδόξασται καὶ περιέθηκε Μωϋσῆς κάλυμμα ἐπὶ πρόσωπον ἑαυτοῦ, ἕως ἂν εἰσέλθῃ συλλαλεῖν αὐτῷ...» Γιατὶ στὰ γράφω αὐτὰ καὶ τί σχέσι ἔχουν πρὸς τὸ θέμα μας; Γιατὶ ἐφ' ὅσον ὁ Μωϋσῆς ἔπαιρνε τέτοια λαμπρότητα ἀπὸ τὴν προσωπική του ἐπαφή μετὰ τοῦ Θεοῦ, πόσω μᾶλλον ὁ Λειτουργὸς τοῦ Θεοῦ ποὺ ἀξιοῦται νὰ γίνῃ Ἱεουργὸς τοῦ θειοτάτου Μυστηρίου, νὰ προσφέρῃ Θυσίαν, ἂν καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ προσφέρων καὶ ὁ προφερόμενος καὶ διαδιδόμενος. Πάντοτε ὁ Ἱερεὺς, σὰν Ἱερεὺς, εἶναι πρόσωπο ἱερὸ, ἀντιπροσωπεύει ὄχι ἀπλῶς πνευματικὰς ἀξίας, ἀλλὰ τὴν ὑψίστην ἀξίαν. Καὶ τὸ φοβερώτερον πάντων εἶναι ὅτι τελεῖ τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καὶ ἐτοιμάζει καὶ παρουσιάζει τὴν πνευματικὴν τράπεζα, γιὰ νὰ τροφοδοτήσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ του. Δὲν εἶναι ὁ ἀπλοῦς ἠθικοδιδάσκαλος. Δὲν ἐξαγγέλλει ἀπλῶς ἀληθείας. Ἀλλὰ ζῆ καὶ κηρύσσει τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ πρῶτον, καὶ κυρίως ἀξιοῦται αὐτὸς νὰ εὐλογήσῃ τὰ τίμια δῶρα, γιὰ νὰ γίνῃ τὸ θαῦμα τῆς μετουσιώσεως διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ δραστηκῆς του ἐνεργείας. Κατάλαβες; Τὰ ἐπαναλαμβάνω, ἀγαπητέ μου, γιὰ τὸν ἐξῆς σκοπὸ. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἱε-

ρεῖς, ἀμέσως μετὰ τῆς θείας Λειτουργίας, ἀντί, ὅπως εἶναι ζεστοί-
ζεστοὶ καὶ πυρακτωμένοι ἀπὸ τὴν τέλεσι τοῦ Μυστηρίου καὶ τῆς
θείας μετάληψι, νὰ κατευθυνθοῦν στὸ εὐλογημένο σπιτάκι τους,
αὐτοί, ἀπὸ παλιὰ κακὴ συνήθεια, ποὺ τοὺς ἐγένεν ἕξις ἂν μὴ πά-
θος, τρέχουν στὸ καφενεῖον, πιάνουν τὸ τραπέζι τους, καὶ ἀρχί-
ζουν τῆς λεγομένης «πάρλα» μὲ κοσμικοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἄλλοι
ἀπὸ αὐτοὺς βωμολοχοῦν, ἄλλοι βρίζουν τὰ θεῖα καὶ ἄλλοι διη-
γοῦνται ἱστορίες σκανδαλιστικὰς τοῦ ὑποκόσμου. Ὑπάρχουν μά-
λιστα καὶ μερικοὶ ποὺ «κολλᾶν κυριολεκτικὰ στὸ τραπέζι τῆς
χαρτοπαίξεως, οἱ χωρικοὶ κυρίως, δίνουν ὁδηγίαις στοὺς χαρτο-
παίχτες καὶ εἰσπράττουν βρισιῖες σὲ βάνουσο ὕφος καὶ σὲ γλῶσσα
ἐλεεινῆ. Θυμᾶμαι κάποιον στὸ χωριό μου ποὺ τὸ σπίτι του, ἐπει-
δὴ ἦταν μεγάλο στὸ δημόσιο δρόμο, ἐνοίκιαζε τὸ ἰσόγειον γιὰ
καφενεῖο. Ἐκεῖ ἡ λεγομένη πρέφα κλπ. ἔδινε καὶ ἔπαιρνε κυρίως
τίς Κυριακὰς καὶ σὲ προχωρημένη νυκτερινὴ ὥρα. Αἱ, λοιπὸν,
ἦταν τόσο τὸ πάθος του, ἐπειδὴ ἦταν ἱερεὺς καὶ ἐφοβεῖτο μήπως
καταγγελοῦντο στὸν Ἀρχιερέα του ποὺ δὲν ἀστεϊεύετο, κατέβαινε
ἀπὸ τῆς διπλανῆς σκάλα κάτω τῆς νύχτας, κολλοῦσε στὸ τραπέζι
τῶν χαρτοπαικτῶν κ' ἔδινε ὁδηγίαις. Ὅσακις μάλιστα ἔπαιζαν
χρήματα στὴν τράπουλα—ἀγνοῶ τὰ εἶδη τῶν παιγνιδιῶν—ἐβαζεν
ἀπ' ἕξω νούμερα συνεταιριστικὰ μὲ ἄλλους. Καὶ φυσικὰ ἄλλοτε
ἐκέρδιζε καὶ ἄλλοτε ὄχι, συμμεριζόμενος τῆς χαρὰ καὶ τῆς λύπης τοῦ
συνεταίρου του. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ πρᾶγμα παράγινε, κάποιος
ἀπὸ τοὺς χαρτοπαίχτας ἐξωργίσθη τόσο πολὺ ὥστε φώναξε, μετὰ
τὴν προστυχοκουβέντα εἰς βάρος τοῦ Ἱερέως: «Μὲ κόλασες,
παπᾶ μου! Μὲ κόλασες!...» Καὶ δὲν ξαναπάτησε βέβαια ὁ Ἱε-
ρεὺς στὸ τραπέζι τοῦ καφενεῖου, ἀλλὰ τί τὰ θέλεις, ἀδελφέ μου!...
Ἐπαίξε μὲ τίς κόρες του στὸ σπίτι του, γιὰ νὰ μὴ ξεχάσῃ τὴν
τέχνην τοῦ χαρτιοῦ. Ἄλλ' ὁ λόγος μου ἦταν γιὰ τὴν θέσιν τοῦ Ἱε-
ρέως Λειτουργοῦ, ὅταν βγαίνει ἀπὸ τὸ Ναό του. Εἶναι ἡ θέσις
του στὸ σπίτι, κατ' εὐθεῖαν, νὰ ζῆσῃ ὅλην τὴν ἡμέραν—καὶ πάν-
τοτε—ἀλλ' ἰδιαίτερος αὐτῆς μὲ τῆς ζεστασιᾶς τῆς φωτιᾶς, μὲ τῆς
λαμπρότητος καὶ τῆς δόξας ποὺ τοῦ δίνει στὸ πρόσωπό του ἡ τέλε-
σις τῆς Θ. Λειτουργίας. Ὅχι στὸ καφενεῖο ἢ ἄλλοῦ, ἐκτὸς ἐννο-
εῖται, ἀπὸ μιὰ ἀναγκαῖα καὶ ἐκτακτοῦ ἱεροπραξίας. Ἐνα ἐπεῖγον

βάπτισμα, φέρ' εἰπεῖν, πού βρίσκεται σὲ κίνδυνο, μιὰ θεία μετάδοσις σ' ἓνα βαρεῖα ἄρρωστο. Μονάχα σὲ τέτοιες περιστάσεις μπορεῖ νὰ τρέξῃ ὁ παπᾶς κατ' εὐθεῖαν ἐκεῖ πού τὸν καλεῖ καὶ πάλι τὸ βαρὺ, ἀλλὰ σωτήριο γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ ἄλλου καθήκον. Τονίζω: Μακριὰ ἀπὸ τὸ καφενεῖο, ὁ παπᾶς, καὶ ἀπὸ οἰονδήποτε κέντρο. «Ντουγροῦ» ὅπως λένε οἱ ἄσπονδοὶ φίλοι μας, στὸ σπιτάκι του, στὴν οἰκογένειά του, στὰ παιδάκια του, γιὰ νὰ φέρῃ ἐκεῖ τὴν εὐλογία τοῦ Χριστοῦ, νὰ μοσχοβολήσῃ ὁ τόπος, νὰ γελάσῃ τὸ περιβάλλον του, μὲ τίς ὥραϊες χαρούμενες ψαλμωδίες τοῦ Ἱερέως πατέρα. Ὑπάρχει γλυκύτερον προᾶγμα, ὠραιότερο φαινόμενο ἀπ' αὐτὸ καὶ στὰ μάτια τοῦ ἔξω κόσμου; Ὑπάρχει, σ' ἐρωτῶ κήρυγμα δυνατώτερον ἀπ' αὐτό; Κάποιος ἀδελφός, σεβασμία ὑπαρξίς μου ἔλεγε χαρακτηριστικὰ τὰ ἐξῆς: «Μετὰ τῆ Θ. Λειτουργία νομίζω πὼς βρίσκομαι ἐπάνω ἀπ' τὸ χῶμα. Δὲν θέλω νὰ κυττάζω οὔτε δεξιὰ οὔτε ἀριστερά. Δὲν θέλω νὰ βλέπω κανένα, ὄχι ἀπὸ δική μου ἀγιότητα ἢ ἀναξιότητα τῶν πιστῶν μου, ἀλλὰ ἀπὸ ἓνα φόβο πού ἔρχεται ἀπὸ τὰ κατὰβαθα τῆς ψυχῆς μου κι' εἶναι ἀνερμήνευτος». Τί σημαίνουν τὰ λόγια αὐτὰ πού ἦσαν εἰλικρινέστατα; Σημαίνουν μιὰν ἐξειδικιασμένη λεπτότητα πού δὲν ἀντέχει στὴν ἐπίδρασι τῶν ἔξω, τοῦ «κόσμου». Ὑπάρχει κατὰ τίς στιγμές, τίς ὥρες ἐκεῖνες μιὰ τάσις ἐξαυλωτικῆ. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος καὶ ὄχι συναίσθημα ἐγωϊστικὸ, φαρισαϊκῆς μανίας, γιὰτὶ τοῦτο συνοδεύεται μὲ μιὰ πραγματικὴ ταπεινώσι, μὲ μιὰ ἡμερότητα καὶ γλυκύτητα πού εἶναι ἀνταύγεια πνευματικῆς χαρᾶς καὶ γαλήνης τοῦ Λειτουργοῦ Ἱερέως. Σ' ἐρωτῶ λοιπὸν ἐσένα πού μετὰ τῆ Θ. Λειτουργία καὶ μὲ τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ στὸ στόμα σου τραβάς γιὰ τὸ καφενεῖο. Ἐγκρίνεις τὰ λόγια τὰ παραπάνω τοῦ ἀδελφοῦ μας; Ἀσφαλῶς σοῦ ἀρέσουν καὶ σὲ συγκινοῦν. Ἀφοῦ ἔτσι ἔχει τὸ προᾶγμα, προσπάθησε νὰ τοῦ μοιάσῃς. Εἶναι πολλοὶ πού ἐπαναλαμβάνουν λόγια ἀνευθύνων: Καλά! Ἐπειδὴ γίναμε παπαδες θὰ γίνουμε καὶ ἀκοινώνητοι; Ἐξακολουθοῦν νὰ ζοῦν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν νοοτροπία τοῦ ἀπλοϊκοῦ χωριάτη, ἢ τοῦ κοινοῦ πολίτη, πού βρίσκει τίς χαρὲς του στὶς καρέκλες τοῦ καφενεῖου. Φοβᾶται μήπως χάσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴ γλῶσσα του, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμά του, τοὺς τρόπους τοῦ φέρεσθαι ἢ μήπως μείνῃ

ἀπληροφόρητος ὡς πρὸς τὰ πολιτικά, κοινωνικά ἢ ἄλλα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος πράγματα. Καὶ γι' αὐτὸ μὲ τὸ χτυπητὸ ράσο του καὶ τὸ καλυμμαῦχι του καλοκαθίζει στὸ καφενεῖο μεταξὺ τῶν παντελονοφόρων, χωμένος μέσα στοὺς καπνοὺς καὶ ἀναπνέων μετὰ τῆ Θεΐα Κοινωνία τὰς ἀναθυμιάσεις τῶν ποδιῶν, τῶν κορμιῶν, καὶ τῶν στομάχων τῶν ἄλλων... Πολλοί, γὰρ νὰ δικαιολογηθοῦν, λένε πὼς πρέπει νὰ πηγαίνει ὁ παπᾶς στὸ καφενεῖο, γιὰτι ἐκεῖ, ἡ παρουσία του βγαίνει σὲ καλὸ τοῦ ποιμνίου! Θὰ εἰπῆ καὶ ἓνα λογάκι χρήσιμο στοὺς καφενοβίους, θὰ δώση καὶ καμμιά «κατσάδα» σὲ κανένα ποὺ ἔχει γλῶσσα ἐλεύθερη, καὶ κάτι τέτοια. Λάθος, ἀδελφέ. Λάθος. Γιὰτι τὸ καφενεῖο δὲν προδιαθέτει τίς ψυχὲς γιὰ τέτοιου εἴδους ἀκροάματα, οὔτε καὶ οἱ ἴδιοι οἱ καφενοβιοὶ ἀρέσκονται στὸ θέαμα τοῦ παπᾶ νὰ παραμένῃ σὲ τέτοιους χώρους καὶ κέντρα. "Ὅσο ἁμαρτωλὸς κ' ἂν εἶναι ὁ πιστός, θέλει τὸν παπᾶ του μακριὰ ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ συμβατικά ἐπιτρέπει στὸν ἑαυτὸ του. Εἶναι μερικὰ πράγματα ποὺ δὲ θὰ πᾶνε στὴν κόλασι τὸ λαϊκό, ὅπως π.χ. ἂν χορεύῃ ἄθῶα καὶ σὲ οἰκογενειακὴ διασκέδασις ἓναν ἐλληνικὸ χορὸ. Μὰ κανεὶς ὅμως δὲν τολμᾷ νὰ εἰπῆ στὸν παπᾶ τὸ «Ἐλα, παπούλη μου, φέρτο μιὰ γύρα!» Γιὰτι εἶναι ἄπρεπο καὶ ἄκοσμο τὸ θέαμα νὰ χορεύῃ ὁ παπᾶς. Μόλον ὅτι δὲν εἶναι ζήτημα τῆς συνειδήσεως, ὅμως δὲν τὸ δέχεται ἡ ψυχὴ τοῦ κοσμάκη ποὺ ποιμαίνεται, νὰ βλέπῃ τὸν παπᾶ του νὰ πηδάῃ σ' ἄν τὴν καμήλα. Τὸν ἔχει σ' ἄν ἐπίγειον ἄγγελον, χωρὶς σάρκα, τὸν θεωρεῖ κρίνον τῆς ἀσφαλείας του μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ. Τὰ νέα τὰ μαθαίνεις ἀδελφέ ἀπὸ ἄλλη πηγή. Τὸ πιὸ καλλίτερον νὰ μαθαίνῃς εἶναι τὸ πὼς πηγαίνουν τὰ πρόβατά σου πνευματικῶς. Δηλ. φοιτοῦν στὸ Ναὸ ἐξομολογοῦνται, κοινωνοῦν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων συχνά; Ἐχουν ἀγάπη μεταξὺ τους καὶ τὸ τοιαῦτα; Κι' αὐτὰ ὅλα νὰ τὰ μαθαίνῃς μὲ τὴν ἐπιστάσια σου, τὴν προσωπικὴ σου ἐπαφή μὲ τίς χριστιανικὲς σου οἰκογένειες τῆς ἐνορίας σου ποὺ δὲν θὰ τίς θυμάσαι μονάχα ὅταν τίς χρειάζεται γιὰ τὰ «τυχερά», ἀλλὰ πάντοτε σ' ἄν ἀδιάλειπτο προσευχῆ. Ἴδου τὸ δικό σου Κέντρο ψυχαγωγίας. Ἴδου τὸ θέατρό σου. Ἴδου ὁ Κινηματογράφος σου. Ἴδου τὸ γραφεῖο πληροφοριῶν... Μακριὰ ἀδελφέ μου, ἀπὸ τὰ Κέντρα καὶ τὰ πιὸ ἀριστοκρατικά ἀκόμη. Τώρα ἄς ποῦμε λίγα γιὰ τὰ λεγόμενα «τυχερά» γύρω ἀπὸ τὰ Μυστήρια.

Μὲ ἀγάπη Χριστοῦ Χ.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ «ΦΙΛΟΘΕΟΝ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΝ»
ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΗ
ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ

Πρέπει νά ζητάμε αὐτὸ πού πρέπει ἐκεῖ, πού εἶναι σωστό.

Πῶς ἦτανε δυνατὸν νά βρῆ τὰ εἰδώλια τῶν ψεύτικων Θεῶν ὁ Λάβαν; Τὰ ζητοῦσε κι' ἔφαχνε νά τὰ βρῆ, ἐκεῖ πού δὲν ἦτανε! Ἀφοῦ ἔφαξε δὲ τὰ πάντα κι' ὅλες τὶς ἀποσκευές τοῦ γαμπροῦ του Ἰακώβ, μονάχα ἐκεῖ δὲν ἔφαξε, πού πραγματικὰ καὶ ἦτανε κρυμμένα τὰ εἰδώλια· τούτέστιν ἐπάνω στὰ στρωσίδια, πού καθότανε ἡ κόρη του Ραχήλ· πού τὸν παρακάλεσε νά μὴν τῆ σηκώσῃ· γιατί εἶχε τὰ συνηθισμένα πού ἔχουνε οἱ γυναῖκες· «Ἐπάνω τους ἦτανε ξαπλωμένη ἡ Ραχήλ, πού προφασίσθηκε πῶς ἔχει τὰ συνηθισμένα».

«Ὁ Λάβαν μπῆκε στὴ σκηνὴ τῆς Λείας κι' ἔφαξε· μὰ δὲν βρῆκε τίποτα· μπῆκε καὶ στὴ σκηνὴ τοῦ Ἰακώβ· κι' ἐκεῖ ὅμως δὲν βρῆκε τίποτε· ἔφαξε κι' ἐκεῖ πού ἔμεναν οἱ δυὸ μικρὲς παιδοῦλες· μὰ κι' ἐκεῖ δὲν βρῆκε τίποτα» (Γεν. λα' 33):

Τελευταῖα, τελευταῖα, μπῆκε καὶ στὸ κατάλυμα τῆς Ραχήλ. Κι' ἐνῶ ἐκεῖ, πρὸ παντός, ἔπρεπε νά ψάξῃ, γιὰ ναῦρη αὐτὸ πού ζητοῦσε, ἐκεῖ μονάχα δὲν ἔφαξε. Γιατί λοιπὸν νά θαυμάζῃ κανεὶς, πῶς ἐπῆγε τοῦ κάκου κι' ἐματαιώθηκεν ἡ ἔρευνά του; «Ἐφαξε ὁ Λάβαν σ' ὅλο τὸ σπίτι, μὰ δὲν βρῆκε τὰ εἰδῶλα» (Γεν. λα', 35).

Αὐτὸ συμβαίνει συχνὰ στοὺς ἀπρόσεκτους, πού γι' αὐτὸ ξεγελοιοῦνται εὐκόλα· στρέφουνε δηλαδὴ τὴν προσοχὴ τους καὶ τῆ σπουδὴ τους σὲ κάθε ἄλλο μέρος, παρὰ σ' ἐκεῖνο πού πρέπει νά τὰ στρέφουν, γιὰ νά ἐπιτύχουν. Ζητοῦνε βοήθεια, ἀπὸ ἐκεῖ πού δὲν πρέπει νά τὴν περιμένουν. Ζητοῦν τὴν ἡσυχία τους

ἐκεῖ, πού δὲν μποροῦν νὰ τὴν εὔρουν. Τὴν εὐτυχία τους σὲ πράγματα, πού δὲν εἶναι βολετὸ νὰ τ' ἀπολαύσουν. Κι' ἐπάνω ἀπ' ὅλα καὶ πρὸ πάντων, ζητοῦνε τὴ σωτηρία τους· ἀλλὰ στριφογυρίζουνε παντοῦ· καὶ ματαιοπονοῦνε γιὰ πράγματα, πού ἀπ' αὐτὰ δὲν μποροῦνε νάχουνε καμμιάν ὠφέλεια· γιατί ἀπροσεκτοῦνε καὶ παραμελοῦνε ἐκεῖνα, ἀκριβῶς, πού ἀπ' αὐτὰ πρὸ παντὸς ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς τους. "Ἄς μᾶς εἶναι παράδειγμα ἡ Μάρθα, πού ἀεμεριμοῦσε καὶ ἐτύρβαζε γιὰ ὅλα, καὶ παραμελοῦσε τὸ ἓνα, πού ἦτανε τὸ κυριώτατο καὶ τὸ ὠφελιμώτατο. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, καὶ ἡ ἀναζήτηση καὶ τὸ ψάξιμο πού ἔκαμεν ὁ Λάβαν, ἐπῆγε κι' αὐτὸ χαμένο καὶ ἀτελεσφόρητο.

Ἡ ἐνοχὴ κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ συστέλλεται,
ἐνῶ ἡ συνείδηση τῆς ἀθωότητος τὸν ἐμψυχώνει.

Ὅταν ὁ Λάβαν ἐπρόφθασε τὸν Ἰακώβ πού ἔφευγε, ἐφρύαξε κυριολεκτικῶς· καὶ τὸν ὕβρισε καὶ τὸν ἀπέιλησε· κι' ἐψάξε, σὰν νάτανε κλέφτης, ὅλες του τὶς ἀποσκευές· κι' ὁ Ἰακώβ συστάλθηκε, κι' ἐφοβήθηκε, καὶ δὲν ἀνοιξε διόλου τὸ στόμα του, γιὰ νὰ δικαιολογηθῇ· ἀλλὰ τὰ ὑπέμεινε ὅλα μὲ μεγάλη ταπείνωση.

Γιατί; διότι, ἂν καὶ τῶξερε πῶς σ' ὅλα τ' ἄλλα ζητήματα τὸ δίκαιο ἦτανε μαζί του, ὑποπτεῦότανε ὅμως ἐξ ἄλλου καὶ τοῦτο· μήπως δηλαδὴ κάποιος ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του ἔκλεψε πραγματικὰ τὰ εἰδώλια τοῦ πεθεροῦ του. Καὶ συλλογιζότανε, πῶς ἓνα τέτοιο ἐγκλημα πού τυχὸν εἶχε κάμει κάποιος ἀπὸ τοὺς δικούς του, ἀφωροῦσε αὐτόν· γιατί αὐτὸς ἦτανε ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογένειας.

Γι' αὐτὸ κι' ἄφηνε τὸν πεθερό του νὰ ψάχνη γιὰ νὰ τὰ βρῇ παντοῦ· «ψάξε· κι' ὅτι δικό σου βρῆς στὰ πράγματά μου, πάρτο». Μάλιστα καὶ προαποφάσισεν ὁ ἴδιος νὰ τιμωρήσῃ μὲ θάνατο τὸν φταίστη, ὁποῖόςδῃποτε καὶ νάτανε· «Σ' ὅποιον βρῆς τοὺς θεοὺς σου,

νά ξέρης πώς δὲν θὰ τὸν ἀφήσω νὰ ζήσῃ (Γεν. λα', 32). Ὅταν ὅμως ὁ Λάβαν ἐρευνήσῃ, δὲν βρῆκε τοὺς θεοὺς του· «Ἐψαξε δὲ ὁ Λάβαν ὄλο τὸ σπίτι καὶ δὲν βρῆκε τὰ εἶδωλα» (Γεν. λα', 35). Κι' ὅταν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐρευνα εἶδε τὸν ἑαυτό του ἀθῶο καὶ συκοφάντη τὸν πεθερό του, τότε, κύτταξε νὰ ἰδῆς πώς ἀλλάζουν ἀμέσως οἱ ἄνθρωποι! Αὐτὸς πού ἔως ἐκεῖνη τὴν στιγμήν ἦτανε ταπεινός, καὶ συμμαζωμένος καὶ σιωπηλός, ξαναβρῆκε τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά του· κι' ἐρεθίσθηκε κάπως· καὶ ὕψωσε τὴ φωνή του· καὶ ἀντιμίλησε καὶ ἤλεγξε τὸν Λάβαν· «Ἐθύμωσε δὲ ὁ Ἰακώβ κι' ἐφιλονίκησε μὲ τὸν Λάβαν». (Γεν. λα', 36). Κι' ἀντιθέτως πάλιν ἐκεῖνος, πού ὡς τότε ἦτανε ἄγριος καὶ βάρβαρος στὴ συμπεριφορά του καὶ ἀπειλητικός καὶ ὑβριστικός, ἡμέρωσε, καὶ συστάθηκε, καὶ κατέβασε τὴ φωνή του· καὶ μιλοῦσε, μὲ γλύκα καὶ μὲ καλωσύνη στὸ γαμβρό του· «τὰ κορίτσια σου—τοῦλεγε—εἶναι καὶ δικὰ μου κορίτσια· καὶ τὰ γόρια σου εἶναι καὶ δικὰ μου ἀγόρια» (Γεν. λα', 43). Κι' ἀφοῦ τὰ παιδιὰ σου εἶναι καὶ δικὰ μου, ὅ,τι κακὸ σοῦ κάνω, θὰ πέσῃ κι' ἐπάνω μου· καὶ στὸ τέλος θάναί ζημιὰ δική μου. Ἄς λείψῃ λοιπὸν κάθε διαφορὰ μεταξύ μας καὶ κάθε διχόνοια· κι' ἔλα νὰ συμφιλιωθοῦμε «Ἐλα νὰ κάνωμε συμφωνητικὸ μεταξύ μας» (Γεν. λα', 44). Κι' ἀμέσως ἡ συμπεριφορά καὶ τῶν δυὸ αὐτῶν ἀνθρώπων ἀλλάξε· κι' ὁ δειλὸς καὶ ταπεινὸς καὶ ἡμερος ἐγίνηκε γενναῖο-ψυχὸς καὶ θαρραλέος, κι' ἀντιστάθηκε. Κι' ὁ ἀπότομος καὶ βάρβαρος καὶ αὐστηρὸς, συστάθηκε καὶ μαλάκωσε.

Αὐτὸ ἔγινε, γιατί στὴν ἀρχὴ ὑπωπτευότανε ὁ Ἰακώβ πὼς εἶχε κάποιο δίκιο ὁ πεθερὸς του, κι' αὐτὸς ἴσως ἄδικο· καὶ γι' αὐτὸ ἦτανε ταπεινὸς καὶ συνεσταλμένος. Ὁ Λάβαν δὲ ἐξακρίβωσε στὸ τέλος, πὼς τὸ δίκιο ἦτανε μὲ τὸ γαμβρό του καὶ πὼς αὐτὸς εἶχεν ἄδικο· καὶ γι' αὐτὸ μαζεύθηκε. Ὁ φταίστης εἶναι πάντοτε δειλός. Ὁ ἀθῶος εἶναι πάντα τοῦ ἀφοβοῦ. Καὶ ἡ

συνείδησι τοῦ ἀνθρώπου, σὰν ἀλλάζῃ, κάνει καὶ τὸ φρόνημά μας καὶ τὴ γνώμη μας καὶ τὸ ἦθος μας ν' ἀλλάξῃ μαζί. Καὶ καμμιά φορά μάλιστα ἀλλάζει κι' ὅλη μας ἡ ἐξωτερικὴ παράστασι καὶ ἡ φωνὴ μας ἀκόμη καὶ ἡ ὁμιλία μας.

Οἱ μάρτυρες εἶναι περιττοὶ μεταξύ τῶν τιμίων ἀνθρώπων.

Οἱ τίμιοι καὶ εἰλικρινεῖς ἄνθρωποι δὲν ἔχουνε ἀνάγκη ἀπὸ μάρτυρες στὶς ἀναμεταξύ τους δοσοληψίες καὶ συναλλαγές. Γιατὶ ἔχουνε μάρτυρα τὴ συνείδησή τους· καὶ τὸ Θεὸ ἀπαράκρουστον ἐκδικητὴ καὶ τιμωρὸ τῆς ψευτιάς καὶ τῆς ἀπάτης.

Κύτταξε νὰ ἰδῆς τί ἐγίνηκεν! Ὅταν ὁ Λάβαν καὶ ὁ Ἰακώβ, ἔπειτα ἀπὸ τὴν προηγούμενη διαφορὰ τους καὶ διαμάχη, ἀποφάσισαν νὰ συμφιλιωθοῦνε καὶ νὰ περνοῦνε στὸ ἐξῆς μονοιασμένοι καὶ μὲ ἀγάπη, εἶπαν· «Κανένας δὲν βρίσκεται ἐδῶ κοντά»· δὲν ὑπάρχει δηλαδὴ κανένας, ποὺ νὰ τὸν πάρωμε μάρτυρά μας. Ὁ Θεὸς ὅμως μᾶς βλέπει καὶ εἶναι παρὼν· «Ὁ Θεὸς εἶναι μάρτυρας ἀνάμεσά μας». Κανένας ἄλλος δὲν μᾶς βλέπει οὔτε καὶ μᾶς ἀκούει. Μᾶς βλέπει ὅμως ὁ Θεὸς ποὺ εἶναι παντεπόπτης καὶ παντεπίσκοπος· «Κανένας δὲν βρίσκεται ἐδῶ, ποὺ νὰ μᾶς βλέπῃ. Καὶ ὁ Θεὸς μονάχα εἶναι μάρτυρας ἀνάμεσά μας» (Γεν. λα', 44,50).

Ἄλλὰ καὶ πραγματικὰ σὲ τί χρησιμεύει ἡ μεσολάβηση καὶ ἡ μαρτυρία τῶν ἀνθρώπων; Ὅποιος δὲν φοβᾶται καὶ δὲν σέβεται τὸ Θεό, νομίζετε πὼς θὰ λογαριάσῃ τὴ μαρτυρία ἑνὸς ἀνθρώπου; Ἄλλὰ γιατί λοιπὸν οἱ Νόμοι τῆς Πολιτείας ἐπιτρέπουνε τοὺς μάρτυρες; Γιατὶ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ὑπάρχουνε καὶ ἄθεοι καὶ θεομπαῖκτες!

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶναι στερεὸς σὰν πέτρα στὴν μαρτυρία του.

Ὅταν ὁ Λάβαν καὶ ὁ Ἰακώβ ἀποφάσισαν νὰ συμφιλιωθοῦνε ὀριστικὰ μεταξύ τους, κι' ἐπικαλεσθή-

κανε μάρτυρα τῆς διαλλαγῆς τους αὐτῆς τὸν ἅγιο Θεό, συλλογισθήκανε πὼς θάτανε φρόνιμο καὶ σωστὸ ν' ἀποδείξουνε καὶ νὰ στερεώσουνε καὶ μὲ κάποιον χειροπιαστὸ σημάδι τὴ συμφιλίωσή τους. Ἐπῆρανε λοιπὸν κι' ὁ ἕνας κι' ὁ ἄλλος πέτρες πολλὰς καὶ τίς ἐσώρησαν σ' ἓνα τόπο· κι' ἐγένηκεν ἔτσι ἓνα σωρὸς μεγάλος καὶ ψηλὸς σὰν βουνό, ποὺ τὸν εἶπανε «βουνὸ τῆς συμφωνίας».

Ἄπο τὴν ἐνέργειά τους αὐτὴ διδασκόμαστε κι' ἐμεῖς τοῦτο· ὅτι δηλαδὴ, ὅπως γιὰ μαρτυρία τῆς συμφωνίας αὐτῆς, ἐσωρηάσθηκεν ἓνα βουνὸ ἀπὸ πέτρες, ἔτσι καὶ σὲ κάθε περίστασι πρέπει ὁ μάρτυρας νᾶναι στερεὸς καὶ ἀμετακίνητος καὶ ἀδιάσειστος, σὰν νᾶναι κι' αὐτὸς πέτρινο βουνό.

Αὐτὸς ποὺ ἔχει χρέος νὰ βεβαιώνη καὶ νὰ πιστοποιῆ μὲ τὴ μαρτυρία του ἓνα γεγονός, πρέπει νᾶναι τελείως ἄφοβος· καὶ δὲν πρέπει οὔτε ἐλπίδες νὰ τὸν παρασύρουν, οὔτε καὶ ἡ ἐνδεχομένη ζημιὰ νὰ τὸν ἀποτρέπη, οὔτε καὶ τὸ κέρδος νὰ τὸν κἀνῃ δίβουλο καὶ νὰ τὸν παρασύρῃ. Καὶ δὲν πρέπει οὔτε αὐτιά νᾶχη, γιὰ ν' ἀκούη αὐτοὺς ποὺ τὸν παρακινοῦνε νὰ ψευδομαρτυρήσῃ· οὔτε μάτια, γιὰ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔχουνε τάξιματα, ὅταν τὸν προτρέπουνε νὰ ψευτίσῃ τὴν ἀλήθεια.

Ἄτρομος καὶ ἀκλόνητος στὴν κατάθεσή του γιὰ κάτι ποὺ εἶναι βέβαιος πὼς ἐγένηκε πραγματικά, πρέπει νὰ ὑψώνῃ κι' αὐτὸς, σὰν ὄρος τὴν κορυφή του, στὸν οὐρανό· καὶ νὰ συλλογίζεται πόσοι κεραυνοὶ καὶ πόσες φλόγες ἐτοιμάζονται ψηλὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς δικαιοσύνης., γιὰ νὰ πέσουν ἐπάνω στὸ κεφάλι τοῦ ψεύτη· ποὺ ἐνῶ τὸ χρέος του ἦτανε νὰ ὁμολογήσῃ ἕξαστερα τὴν ἀλήθεια, ἢ τὴν κρύβει, ἢ τὴν ἀρνιέται, ἢ τὴν παραποιεῖ καὶ τὴν παραμορφώνει, μὲ τὸ προσωπεῖο τῆς ψευτιᾶς καὶ τῆς ἀπάτης.

Μετφρ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

ΕΝΑ ΝΟΕΡΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

**ΕΙΣ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΚΙΑΘΙΤΗΝ ΚΟΡΥΦΑΙΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΝ**

Τρεῖς ἀναμνηστικὲς ἐποχὲς

Ἡ «Ἐκκλησία» διεκήρυξε μιὰν ἀπολύτως ὀρθὴν γνώμην. Ἐτόνισεν ὅτι αἱ εὐρταστικάι ἐκδηλώσεις πρὸς ἕξαρσιν τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου Σκιαθίτη διηγηματογράφου, τοῦ Ἄλεξ. Παπαδιαμάντη, πρέπει νὰ προσλάβουν χαρακτήρα πανελληνίου συναγερμού κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους 1961. Θὰ πρέπει πράγματι νὰ εἶναι «ἔτος Παπαδιαμάντη» τὸ ἔτος εἰς τὸ ὁποῖον εἰσήλθομεν. Ἡ ὀρθόδοξος νεολαία θὰ εἶναι δυνατὸν ἔτσι νὰ ἔλθῃ σὲ ἄμεσο ἐπαφή, μὲ τὸ ἔργο τοῦ διηγηματογράφου μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως τῶν πενήτηκοντα χρόνων ἀπὸ τοῦ θανάτου του. Γιατὶ ὁ Παπαδιαμάντης δὲν ὑπῆρξε ἀπλῶς ἓνας μέγας διηγηματογράφος καὶ ἓνας κορυφαῖος ζωγράφος τῆς ψυχῆς τῶν καλῶν ἰδίως καὶ ἀγαθῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἓνας μέγας ὀρθόδοξος χριστιανός, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἰδεολογικὴ μορφή τῆς ζωῆς του μὲ τὸ πλούσιο βίωμα αὐτῆς ἔχουν συνυφαθῆ σφικτὰ μὲ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ μὲ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Τραγουδιστὴς καὶ ψάλτης μαζί. Δὲν φοροῦσε τὸ μοναχικὸ ἔνδυμα, ἀλλ' ἡ ψυχὴ του ἦταν περιβεβλημένη μὲ τὸ ράσο τῆς καλωσύνης, τῆς ἀγνότητος καὶ τῆς ἀγιότητος. Ἡ συμπλήρωσις τῶν πενήντα χρόνων ἀπὸ τοῦ θανάτου του μᾶς ἀναρριπίζει ζωηρὰς ἀναμνήσεις ποὺ μᾶς φέρνουν κοντήτερα πρὸς τὴν μορφήν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἑλληνος πνευματικοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὲς οἱ ἀναμνήσεις δημιουργοῦν τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὴν ἀτμόσφαιρα, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἡ σκέψις μᾶς τελεῖ ἓνα νοερὸ εὐλαβικὸ μνημόσυνο εἰς μνήμη τοῦ Σκιαθίτη ψάλτη καὶ ζωγράφου τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν. Ἦταν πανελλήνιος ἡ φήμη καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸν δημιουργὸν τῶν τόσων ἀριστουργηματικῶν διηγημάτων. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θάνατός του ἐδῶ καὶ πενήντα χρόνια ἀκούσθηκε μὲ πόνο σὲ κάθε γωνίαν προηγμένης ἐλληνικῆς γῆς.

Μαθητὲς τοῦ γυμνασίου στὴν Πόλιν τότε. Εἶχαμε ἀκούσει ἀπὸ

τις πρώτες γυμνασιακές τάξεις τὸ ὄνομα τοῦ Σκιαθίτη καὶ ἡ παιδική μας σχεδὸν ἀκόμη φαντασία εἶχε δημιουργήσει τὴν ἀσκητικὴ μορφή τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὴν θρησκευτικὴ ἀκτινοβολία στὴν ψυχὴ καὶ τὴν ἔκφρασί του. Ἐνας ἐνθουσιώδης μικρασιάτης καθηγητῆς, ὁ Ἰωακείμ Βαλαβάνης, μᾶς μίλησε κάποτε γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη καὶ ἐδημιούργησε μέσα μας τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὸν σεβασμό γι' αὐτόν. Κι' ἕνα πρωτὶ καθὼς ἀναμέναμε τὸν καθηγητὴ μας ἐπὶ τῶν γαλλικῶν τὸν ἀντικρύσαμε νὰ μπαίνει στὴν τάξη μετὰ μάτια δακρυσμένα καὶ μετὰ ἔκφρασι ταραγμένη. Καὶ πρὶν προφθάσουμε ν' ἀντιληφθοῦμε τὸ αἴτιο, ὁ καθηγητῆς μας ἄρχισε νὰ μᾶς μιλήσῃ μετὰ λυγμικὰ κλάμματα. Ἄς ἦταν καθηγητῆς τῶν γαλλικῶν. Ἦταν ὁ ἐνθουσιωδέστερος τῶν ἐλλήνων καθηγητῶν. Ὁ Τζανῆς Παπαδόπουλος, ὁ ἀδελφὸς τῆς ἀλησμόνητης πρώτης ἐλληνίδος διηγηματογράφου, τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου. Εἶχεν ἐπιστρέψει τότε ἀπὸ τὸ Παρίσι ἀπόφοιτος τῆς Σορβόνης καὶ εἶχε ἀναλάβει προσωρινῶς νὰ διδάσκῃ τὴν γαλλικὴ μέχρις ὅτου βρῆ τὴν θέσιν ποῦ τοῦ ἤρμοζε ὡς διαπρεποῦς βυζαντινολόγος. «Παιδιά μου», μᾶς εἶπε μισοκλαίοντας. Καὶ μᾶς ἀνέφερε γιὰ τὸ θλιβερὸ ἄγγελμα ποῦ εἶχε φθάσει τὴν νύχτα ἀπ' τὴν Ἀθήνα. Γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη. Ὁλος ὁ παιδικὸς ἀκόμη κόσμος τῆς γυμνασιακῆς αὐτῆς τάξεως ἐδοκίμασε βαθύτατη θλίψι πληροφορούμενος τὸν θάνατο τοῦ ἀνθρώπου ποῦ εἶχε δημιουργήσει ἢ φαντασία τὴν εὐλαβικὴ καὶ ἀσκητικὴ ἀλλὰ καὶ φωτοβόλα μορφή του. Ὁ πνευματικὸς κόσμος τῆς Πόλης ἐθρήνησε τὴν ἀπώλεια τοῦ πανέλληνος διηγηματογράφου μετὰ τὸ ὀρθόδοξο βίωμα καὶ τὴν βαθεῖα χριστιανικὴ ἰδεολογία. Ἐνα περιοδικὸ ἀθηναϊκὸ ποῦ ἐδημοσίευσε τότε τὴν «Φόνισσα» ἔγινε ἀνάρπαστο καὶ ὅλη ἡ ἐκλεκτὴ πνευματικὴ ὁμογένεια τῆς Πόλης πηρακολούθησε τὸ φιλολογικὸ μνημόσυνο ποῦ ὠργάνωσε ὁ γηραιὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος πρὸς τιμὴν τοῦ σεβαστοῦ νεκροῦ. Καὶ ἡ μνήμη μας ξαναφέρει ζωηρὸ τὸν ἐνθουσιασμό, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκφρασι τοῦ πόνου γιὰ τὸν χαμὸ τοῦ Παπαδιαμάντη, τῆς ἀλησμόνητης πνευματικῆς γυναικῆς τῆς Πόλης καὶ τῆς Ἀθήνας κατόπιν, τῆς Σοφίας Σπανοῦδη. Ἐδιάβασε τὸ «ὄνειρο στὸ Κῦμα» τοῦ Παπαδιαμάντη καὶ τὸ ἀκροατήριον ἐτήρησε κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν μιὰ στάσι εὐλαβικῆς σιγῆς πρὸς τιμὴ τοῦ συγγραφέως.

Ἐπέρασαν χρόνια ἀπὸ τὴν πρώτη αὐτὴ ἀνάμνησί μας γύρω ἀπὸ τὸν Παπαδιαμάντη. Στὴν ἑλληνικὴ πρωτεύουσα κατόπιν ἢ πρώτη γνωριμία μας μὲ τὴν δημοσιογραφία στάθηκαν ἡ «Ἀκροπολις» καὶ ὁ ἀλησμόνητος δημιουργὸς τῆς ὁ Βλάσης Γαβριηλίδης. Μᾶς ἐγκατέστησε σ' ἓνα γραφεῖο μὲ τὴν ἀκόλουθη ἐκρηκτικὴ του δῆλωσι πού τὴν συνώδευε κι' ἓνα γέλιο ἐπίσης ἐκρηκτικὸ.

—Ἐδῶ ἦταν τὸ ὑπασπιστήριον τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος.

Σ' αὐτὸ τὸ παλαιὸ ὑπασπιστήριον πού συνεκέντρωνε τὴν σύνταξι τῆς ἐφημερίδος ἐκάναμε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τὴν γνωριμία μὲ τὸν ἠλικιωμένο ἀσπρομάλλη συνεργάτη τῆς ἐφημερίδος πού ἦταν μεταφραστὴς

— Εἶσθε ἀπὸ τὴν Πόλη κι' ἐσεῖς; μᾶς ρώτησε.

— Κι' ἐσεῖς, ἂν ἐπιτρέπετε;

— Βεβαίότατα. Ροβερτιανός.

Καὶ ὕστερα ἀπὸ ἀνταλλαγὴ ὀλίγων κατατοπιστικῶν συνομιλιῶν ὁ γηραῖος συνεργάτης μου εἶπε μὲ ἓνα χαμόγελο ἀνάμικτο μὲ κάποια συγκίνησι.

— Σᾶς εἶπε ὁ κ. διευθυντὴς πῶς τὸ γραφεῖο αὐτὸ ἦταν τὸ ὑπασπιστήριον τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος καὶ δὲν σᾶς εἶπε τὸ σπουδαιότερο ἴσως. Ὅτι ἐδῶ ἐργαζότανε καὶ ξενυχτοῦσε κι' ὁ μακαρίτης ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης.

Ἡ πληροφορία αὐτὴ μᾶς ἠλέκτρισε. Τὸ ἀντελήφθηκε ὁ γηραῖος Ρο-

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕΝ

ΙΕΡΑ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ Ἰσαποστόλου

ΦΩΤΙΟΥ

Πατριάρχου Κ/Πόλεως, τοῦ ὁμολογητοῦ.

Ἐπιμελεῖα

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΚΑΡΜΠΗ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐκδοσις (Δ') Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ ἀρίστου χάρτου.

βερτιανός δημοσιογράφος και ἔσπευσε νὰ μᾶς ἐνημερώσῃ περισσότερο.

— Πόσες ἀγωνίες καὶ πόσες συγκινήσεις δὲν ἐδοκίμασε σ' αὐτὸ τὸ γραφεῖο ὁ κύρ Ἀλέκος. Ὁ Γαβριηλίδης τὸν ἐστράγγιζε στὴν μεταφραστικὴ δουλειά, αὐτὸς ὅμως δὲν σταματοῦσε καὶ τὴν δημιουργικὴ του ἐργασία. Ἐδῶ ἔγραψε πολλὰ ἀπὸ τὰ ἑορταστικά του διηγήματα καὶ κρατῶ σὲ ἀνάμνησι χειρόγραφά του ἀπὸ μιὰ μεταφραστικὴ ἐργασία ποὺ τὴν ἄφηκε ἀτέλειωτη. Μετέφραζε τὴν «Τρικυμία» τοῦ Σαίξπηρ. Ἦταν ἐνθουσιώδης θαυμαστὴς τοῦ ἄγγλου ποιητοῦ.

Ἄνοιξε τὸ συρτάρι του καὶ μᾶς ἔδειξε τὰ χειρόγραφα αὐτὰ ἐπάνω στὰ ὁποῖα σὰν νὰ ἐβλέπαμε τὴν γαλήνια καὶ ἀσκητικὴ μορφή τοῦ Παπαδιαμάντη.

Ἔστερα ἀπὸ δυὸ μέρες ὁ γηραιὸς παλιὸς συνάδελφος τοῦ Σκιαθίτη μᾶς ὠδήγησε στὸ ἐκκλησάκι τοῦ Ἁγίου Ἐλισσαίου.

— Ἐδῶ ἔψελνε ὁ Παπαδιαμάντης καὶ στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἐκκλησίτσας αὐτῆς σὰν νὰ ἀντηχῆ ἀκόμη κάποιος ἦχος ἀπὸ τοὺς παρακλητικὸς κανόνες, ποὺ ἔψελνε τὸ Δεκαπενταῦγουστο ὁ Σκιαθίτης ὑπερευλαβὴς χριστιανὸς ποιητής.

Ἡ Δεξαμενὴ καθὼς πληροφορηθήκαμε ἀργότερα ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ κέντρα στὰ ὁποῖα ἐσύχναζε τίς μεσημεριάτικες ἰδίως λιακάδες ὁ Παπαδιαμάντης, ἀλλὰ ἡ προτίμησίς του ἦταν τὸ ἐκκλησάκι τοῦ ἁγίου Ἐλισσαίου καὶ κάποιες ἄλλες ἀπομακρυσμένες ἀθηναϊκὲς γωνίτσες, ὅπου ἀφηρημένος μὲ τὴν γύρω μοναξιά ἐπικοινωνοῦσε θὰ ἔλεγε περισσότερο καὶ εὐκολώτερο μὲ τὸν Θεό.

*

Τὸ 1935. Μιὰ ὁμὰς γάλλων διανοουμένων, ἐκτελοῦσα περιοδείαν στὴν Μεσόγειο ἐπισκέφθηκε καὶ τὴν Σκιάθο. Τὴν ὁμάδα αὐτὴν συνωδεύσαμε καὶ ἡμεῖς προσκεκλημένοι ἀπὸ τὸν φιλέλληνα διευθυντὴν τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ θαυμαστὴν τῶν ἔργων τοῦ Παπαδιαμάντη, τὸν κ. Μερλιέ. Ἔτσι μᾶς ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσουμε ἐκ τοῦ πλησίον τὴν Σκιάθο καὶ τὸ σπίτι τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα τὴν θρησκευτικὴν ποὺ ἔχει ἀφήσει καὶ μετὰ τὸν θάνατό του ἀκόμη ὁ Ἕλλην διηγηματογράφος. Ζοῦσε ἀκόμη ἡ ἀγαπημένη ἀδελφὴ ἡ Μαρουσώ. Στὸ σπίτι αὐτὸ ποὺ ἐπισκεφθήκαμε ζήσαμε κι' ἐμεῖς γιὰ ἀρκετὴ ὥρα γύρω ἀπὸ ὠρισμένα πράγματα καὶ ὠρισμένες σκιὲς τὸν ἀσκητὴ συγγραφέα μὲ τὴν μεγάλη χριστιανικὴ ὀρθόδοξη ἰδεολογία.

Τὸ εἰκονοστάσι, τὸ γραφεῖο μὲ τὴν πέννα πού τὴν ἀφῆκε στὸ μελανοδοχεῖο τὴν τελευταία στιγμή τῆς ζωῆς του, καὶ τὰ ἀγαπημένα του βιβλία, τὸ ψαλτήρι, διάφορες θρησκευτικὲς φυλλάδες καὶ ὁ Σαίξπηρ σκορπισμένα ἐπάνω στὸ γραφεῖο του. Ἡ ὥρα ἦταν προχωρημένη. Αἱ ἐρωτήσεις ἀπηυθύνοντο μὲ συγκίνησι πρὸς τὴν ἀγαπημένη ἀδελφή τοῦ διηγηματογράφου. Καὶ σὲ μιὰ στιγμή ὡσὰν νὰ ἐπνίγηκε ἡ πνοὴ ὄλων. Ὁ ἀπομακρυσμένος ἤχος κάποιας καμπάνας πού ἐσήμαινε τὸν ἑσπερινὸ ἐδημιούργησε μιὰ ὑποβλητικὴ ἀτμόσφαιρα. Ἡ ἀγαπημένη ἀδελφή τοῦ Παπαδιαμάντη ἔσταυροκοπήθηκε.

— Ἡ καμπάνα τῆς Παναγίας, ψιθύρισε καὶ προσέθεσε.

— Αὐτὴ τὴν ὥρα πάντα ὁ ἀδελφός μου ἔνοιωθε τὸν ἑαυτό του σὰν ἓνα καινούργιο ἄνθρωπο.

Ἡ σιωπὴ ἀπλώθηκε γιὰ λίγα λεπτὰ γύρω καὶ κατόπιν ἀφήνοντας τὸ σπῆτι τοῦ Παπαδιαμάντη, ὡσὰν νὰ αἰσθανόμασθε γιὰ πολλὴ ὥρα νὰ μᾶς παρακολουθῆ ἡ βιβλικὴ σκιά του.

*

Αὐτὲς τὶς τρεῖς ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν Παπαδιαμάντη τὶς προσφέρουμε στὸ σύντομο αὐτὸ τρίπτυχο σὰν ἓνα εὐλαβικὸ μνημόσυνο στὰ πενήντα χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ κορυφαίου τῶν ἐλλήνων διηγηματογράφων καὶ τοῦ μεγάλου χριστιανοῦ ὀρθοδόξου

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ΤΟ "ΧΑΡΟΥΜΕΝΟ ΣΠΙΤΙ,"

εἶναι τὸ περιοδικὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Οἰκογενείας. Ὅλον ἐκκεντρικὸν ἔδαφος χάρις εἰς τὴν πρακτικὴν καὶ μεγάλην ποικιλίαν τῆς ὕλης του καθὼς καὶ εἰς τὴν ὡραίαν καὶ καλλιτεχνικὴν του ἐμφάνισιν. Ἡ ἔτησίαν πληρωμὴ παραμένει δραχ. 30. Συστήσατε τὸ «Χαρούμενο Σπίτι» σὲ κάθε σπῆτι.

Ἐγγραφαί: Γραφεῖα Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασηίου 1 (Μονὴ Πετράκη) Ἀθῆναι ἢ στὸ Βιβλιοπωλεῖον μᾶς Σταδίου-Δραγατσάνου 2 (Πλατεία Κλαυθμῶνος).

ΤΑ "ΧΑΡΟΥΜΕΝΑ ΠΑΙΔΙΑ,"

εἶναι τὸ περιοδικὸ ὄλων τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ διαβάζουν μὲ ἐνθουσιασμό, διότι μορφώνονται Ἐθνικά, Ἐκκλησιαστικά, Χριστιανικά. Ποικιλία θεμάτων, πλουσιωτάτη πολύχρωμη εἰκονογράφησις. Σελίδες 20. Ἐτησίαν πληρωμὴ δραχ. 12.

Ἐγγραφαί εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀποστ. Διακονίας.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Ἀπὸ τῆ ζωῆ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Ἐλεήμονα.

1ον

Ποιὸς θὰ μποροῦσε ν' ἀνιστορήσῃ μὲ λόγια πρεπούμενα, τὴν ἀπέριττη καὶ λιτοδίαιτη ζωὴ τοῦ θαυμαστοῦ Πατριάρχου Ἐλεήμονα, καθὼς καὶ τὴν ἀφροντισιά του καὶ τὴν ταπεινοσύνη του καὶ γιὰ τὴν ἐνδυμασία του καὶ γιὰ τὴν κρεβατοστρώση του; Κοντὰ σ' ὅλες τὶς ἄλλες μεγάλες ἀρετὲς ποῦ εἶχε, δὲν ἤθελε ὁ τρισευλόγητος νὰ διαφέρῃ σὲ τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμον· κι' ἀπὸ τοὺς πῶ καταφρονημένους ἀκόμη.

Κάποτε λοιπὸν ἕνας ἀπὸ τοὺς πολῖτες, ποῦ καὶ πλούσιος ἦτανε καὶ εἶχε καὶ μεγαλύτερο σύνδεσμον μαζί του, ἐπειδὴ ἔβλεπεν τὸ κακὸ χάλι τῆς φορεσιᾶς του, ἔδωκε τριανταέξη χρυσᾶ νομίσματα κι' ἀγόρασε μ' αὐτὰ ὕφασμα ὠραῖο· καὶ τοῦ τῶστειλε, παρακαλῶντας τὸν θερμά, νὰ τὸ δεχθῆ καὶ νὰ θελήσῃ νὰ κάμῃ καινούργια φορέματα.

Τὸ δέχθηκε λοιπὸν· γιατί ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς κι' ἐπίσημος ἦτανε· μὰ καὶ τὰ παρακάλια του τόσο θερμά καὶ τόσον ἀγνά καὶ καλοπροαίρετα, ποῦ δὲν θέλησε νὰ τὸν λυπήσῃ. Κι' ἀπὸ τὴν ὥραν ἐκείνη, ὅπως διηγοῦνται αὐτοὶ ποῦ ἔμεναν κοντὰ του, δὲν ἔπαυεν ὀλημερίς κι' ὀλονυκτὶς νὰ ταλανίζῃ τὸν ἑαυτὸ του.

— Ποιὸς δὲν θὰ μὲ κατακρίνῃ, ἔλεγε, καὶ ποιὸς δὲν θὰ καταδικάσῃ στὴ συνείδησή του τὸν ταπεινὸ Ἰωάννη; Ἐγὼ λοιπὸν μπορῶ νὰ ντύνωμαι καὶ νὰ τυλίγω τὸ κορμί μου μὲ φορέματα ποῦ ἔχουνε τριανταέξη χρυσᾶ νομίσματα, ἄλλοι ὁμως ἀδελφοί μου χριστιανοὶ δὲν ἔχουνε οὔτε ἕνα κουρέλι νὰ σκεπασθοῦνε καὶ εἶναι χωρὶς σκεπὴ καὶ ξυλιάζουνε ἀπὸ τὸ κρῦο ἔξω στὸ ὑπαιθρον; Καὶ τὸ χειρότερον, οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς πλαγιάζουνε νηστικοὶ καὶ μ' ἄδειο τὸ στομάχι τους· κι' ὅπως ὁ φτωχὸς Λάζαρος λιμπίζονται καὶ λαχταροῦνε τὰ ψίχουλα, ποῦ πέφτουνε ἀπὸ τὸ τραπέζι μου.

Πόσοι καὶ πόσοι ξένοι καὶ παρεπίδημοι ποῦ βρίσκονται αὐτῇ τῇ στιγμῇ στὴν πολιτείαν αὐτὴν δὲν ἔχουνε ποῦ νὰ γείρουνε τὸ κεφάλι τους· καὶ πεινοῦν· καὶ διψοῦν· καὶ πλαγιάζουσι κατάχαμα στὶς πέτρες τῆς ἀγορᾶς; Κι' ἐγὼ δὲν σῶνει ποῦ ζῶ μέσα στ' ἀγαθὰ· παρὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τροφή μου, αὐτῇ, φορῶ καὶ τέτοια πλούσιώτατα φορέματα!

Τί λοιπὸν μὲ περιμένει ν' ἀκούσω κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνη; Τί ἄλλο ἀπ' αὐτὸ· «ἐσὺ στὴν ζωὴ σου ἐδοκίμασες ὅλα τὰ καλὰ τοῦ κόσμου· καὶ οἱ φτωχοὶ ὅλες τὶς δυστυχίες. Γι' αὐτὸ, τῶρα ἐκείνοι

μὲν θὰ παρηγορηθοῦνε· ἐσὺ δὲ θὰ βασανίζεσαι». Ἄλλὰ—τρισευλογημένο ἄς εἶναι τὸνομα τοῦ Θεοῦ—δὲν θὰ τὰ ξαναφορέσω πλεῖα τὰ φορέματα αὐτά· ἀλλὰ θὰ τὰ δώσω· καὶ μὲ τὴν ἀξία τους ποῦ θὰ εἰσπράξω θὰ ντυθοῦνε κάμποσοι φτωχοί...

Μόλις λοιπὸν ξημέρωσε, ἔστειλε τὰ ροῦχα στὴν ἀγορὰ γιὰ νὰ πουληθοῦνε. Μόλις ὅμως τὰ εἶδε αὐτὸς ποῦ τὰχε χαρίσει, τὰ ξαναγώρασε καὶ τοῦ τὰ ξανάστειλε. Κι' ἐκεῖνος τὰ δέχτηκε· καὶ τᾶστειλε γιὰ νὰ ξαναπουληθοῦνε. Κι' ὅταν ἐγινεν αὐτό, δύο τρεῖς καὶ περισσότερες ἀκόμη φορές, ὁ μεγάλος ἐκεῖνος Πατριάρχης, εἶπε σ' αὐτὸν ποῦ τ' ἀγόραζε καὶ τοῦ τᾶστελλε—Ἄς δοῦμε, ἐπὶ τέλους, ποῖος ἀπὸ τοὺς δύο μας θὰ κορασθῆ! Ἐγὼ νὰ τὰ πουλῶ, ἢ ἐσὺ νὰ τ' ἀγοράζῃς καὶ νὰ μοῦ τὰ φέρνῃς;

Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦτανε ἀπὸ τοὺς πλουσιώτερους τῆς Πολιτείας· καὶ γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἠθέλεν ὁ μεγάλος ἐκεῖνος νὰ ἐπωφεληθῆ ἀπὸ τὴν εὐκαιρίαν αὐτή· κι' ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν περιουσία του νὰ τὸ κερδίσουνε οἱ φτωχοί ...

2ον

Ὁ θαυμαστὸς αὐτὸς Πατριάρχης Ἰωάννης εἶχεν ἓναν ἀνεψιό, ποῦ τὸνομά του ἦτανε Γεώργιος. Κάποτε λοιπὸν ἓνας ἀπὸ τοὺς πλεῖο ξεπεσιμένους γυρολόγους τῆς πόλης τὸν ὕβρισεν ἐλεεινά. Κι' αὐτὸς ἐφαρμακώθηκε πολὺ καὶ δὲν τὸ βαστοῦσε· γιατί καὶ ἡ ἀπόστασι ἀναμεταξύ τους ἦτανε μεγάλη, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἦτανε ἓνας ὄλως διόλου ἀνυπόληπτος ἄνθρωπος κι' αὐτός, κοντὰ στ' ἄλλα, ἦτανε στενὸς συγγενῆς τοῦ μεγάλου ἐκεῖνου Πατριάρχῃ! Παραφύλαξε λοιπὸν κι' ἐβρῆκε μονάχον τοῦ τὸν μακάριον ἐκεῖνον ἄνθρωπον, καὶ μὲ κλάμματα καὶ μὲ τὴν καρδιά του βαρειά καὶ καταπληγωμένη τοῦ ἀνιστόρησε, θρηνολογώντας, τὴν προσβολὴν ποῦ τοῦκαμαν.

Ἐκεῖνος δὲ ποῦ τὸν εἶδε πῶς ἀπὸ τὸ πάθημα του αὐτὸ ἦτανε σὰν παράλυτος, ἠθέλησε νὰ τὸν παρηγορήσῃ καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ συνέλθῃ κάπως—Πῶς, τοῦ εἶπε· ἐτόλμησε λοιπὸν ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του καὶ νὰ σὲ βρῖσῃ; Ἄς εἶναι εὐλογημένο τὸνομα τοῦ Θεοῦ· θὰ κάμω γι' αὐτὸν ἓνα τέτοιο πρᾶγμα, ποῦ ὅλη ἡ Ἀλεξάνδρεια θὰ σαστῖσῃ!

Κι' ὅταν τὸν εἶδε, πῶς μ' αὐτό, ἐξαλάφρωσε κάπως ἀπὸ τὴ θλίψη του, τοῦ εἶπε—Ἄκουσέ με, ἀγαπητότατον μου παιδί· ἂν πραγματικὰ τὸ θέλῃς καὶ νᾶσαι καὶ νὰ σὲ λένε ἀνεψιό μου, πρέπει νὰ συνηθίσῃς τὸν ἑαυτὸ σου ν' ἀνέχεσαι, ὄχι μονάχα τὶς βρῖσιές, ἀλλὰ καὶ κάτι περισσότερο ἀκόμη, καὶ τὶς πληγές καὶ τὸν ξυλοδαρμό· γιατί ἡ πραγματικὴ εὐγένεια δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ ἀπὸ τὴ σάρκα μας· ἀλλὰ ἀναγνωρίζεται καὶ χαρακτηρίζεται σὰν τέτοια ἀπὸ τὶς ψυχικὲς μας ἀρετές.

Ἐφώναξε λοιπὸν ἀμέσως τὸν ἀρχηγὸ πού εἶχαν οἱ γυρολόγοι καὶ τοῦ παρήγγειλε, ποτὲ πλέον ἀπὸ ἐδῶ, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, νὰ μὴν εἰσπράξη κανένα φόρο ἀπὸ αὐτὸν πού ὕβρισε τὸν ἀνεψιὸ του· ἢ καὶ ὁ,τιδήποτε ἄλλο, ἀπὸ αὐτά, πού ἦτανε ἢ συνήθεισ νὰ προσφέρουν ὅλοι γενικῶς γιὰ συνδρομὴ τῆς Ἐκκλησίας. Κι' ὅλοι ἀνεξαιρέτως ἐθαύμασαν γιὰ τὴν μεγάλην ἀνεξικακίαν τοῦ ἀγίου ἀνθρώπου· γιατί κατὰλαβαν, πῶς αὐτὴ ἦτανε ἡ τιμωρία, γιὰ τὴν ὁποίαν εἶπε, πῶς θὰ σάστιζε ὅλη ἡ Ἀλεξάνδρεια.

Αὐτοὶ πού ταπεινῶνουν τὸν ἑαυτὸ τους, ὑψώνονται ἀπὸ τὸ Θεό.

Στὴν Ταβέννα κι' ἀντίκρου ἀπὸ τὸ ἀντρίκιο μοναστήρι, ὑπάρχει ἕνα ἄλλο γυναικεῖο, μὲ τετρακόσιες περίπου Μοναχές. Σ' αὐτὸ λοιπὸν ἔκανε τὴν ἄσκησίν της μιὰ παρθένα, πού τὴν ἔλεγαν Ἰσιδώρα, καὶ πού γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ὑποκρινότανε τὴ παλαβὴ καὶ τὴν σαλή· καὶ ταπεινῶνε καὶ κατεξευτέλιζε τὸν ἑαυτό της.

Καὶ τόσο πολὺ τὴν εἶχανε σιχαθῆ ὅλες οἱ ἀδελφές πού δὲν τὴν ἐδέχονταν στὴν κοινὴ τράπεζα· καὶ γι' αὐτὸ ἐχαίρονταν ἐκείνη. Καὶ ἡ ἀρετὴ της αὐτὴ ἦτανε πολὺ ὠφέλιμη στὸ μοναστήρι· γιατί ἔκανε πρόθυμα ὅλες τὶς δουλειές· καὶ σὰν δούλα ἐξυπηρετοῦσε τὴν κάθε μιὰ, σὲ πᾶσα της χρεία· καὶ δούλευε μὲ ταπεινώση κι' ὅλως διόλου ἀγόγγυστα. Καὶ τῆς εἶχε γίνει δροσιὰ στὴ δίψα της καὶ ἄστρο της ὁδηγητικὸ, αὐτὸ πού εἶπεν ὁ Κύριος· «ὅποιος θέλει νὰ εἶναι μέγας ὡς εἶναι ὁ δοῦλος ὄλων»· «κι' ὅποιος θέλει νὰ εἶναι σοφός, ὡς γίνῃ ἀνόητος».

Ὅλες λοιπὸν οἱ ἄλλες ἀδελφές εἶχανε κάμει κουρά κι' ἐφορούσανε κουκούλα στὸ κεφάλι τους· αὐτὴ δὲ εἶχε τυλίξει μ' ἕνα παληοκούρελο τὸ δικό της κι' ἔκανεν, ἔτσι, κάθε ὑπηρεσία. Καὶ καμμιά ἀπὸ τὶς τετρακόσιες ἀδελφές δὲν τὴν εἶδε ποτὲ οὔτε νὰ τρώῃ, οὔτε καὶ νὰ κρατᾷ στὰ χέρια της ψωμί· ἀλλὰ περιμάζευε τὰ ψίχουλα ἀπὸ τὶς τράπεζες καὶ τὰποπλύματα ἀπὸ τὶς χύτρες τοῦ φαγητοῦ, καὶ ἦτανε κατευχαριστημένη μ' αὐτά. Ποτὲ της δὲν ἐφόρεσε παπούτσια· ποτὲ της δὲν ἀντιμίλησε σὲ κανένα· ποτὲ δὲν ἐβαρυνκόμισε· οὔτε κι' ἔβγαλε ἀπὸ τὸ στόμα της λόγο, οὔτε μικρὸ οὔτε μεγάλο· ἂν καὶ συχνὰ τὴν ὕβριζαν, καὶ τὴν ἐχαστούκιζαν, κι' ἄκουε κατάρες· καὶ πολλὰ ἀπὸ τὶς ἀδελφές τὴν ἐσιχαίνονταν. Γι' αὐτὴν λοιπὸν τὴν ὀσιωτάτην ἀδελφή, παρουσιάσθηκε ἄγγελος Κυρίου στὸν ἅγιον Πιπτηρὸν, πού ἦτανε πολυφημισμένος κι' ἐνάρετος ἄσκητής, καὶ τοῦ εἶπε·—Γιατί καυχίεσαι γιὰ τὰ κατορθώματά σου· καὶ πῶς εἶσαι τάχα εὐλαβής· καὶ μπορεῖς καὶ μένεις σ' ἕνα τέτοιον ἔρημο καὶ κακοτράχαλο τόπο; Θέλεις νὰ ἰδῆς μιὰ γυναῖκα, πού εἶναι πολὺ

εὐλαβικώτερη ἀπὸ σένα; Πήγαινε λοιπὸν στὸ γυναικεῖο Μοναστήρι στὴν Ταβέννα, κι' ἐκεῖ θὰ βρῆς κάποια, πού φορεῖ στέμμα στὸ κεφάλι της· Ἐκείνη εἶναι πολὺ καλύτερή σου. Γιατί ἐνῶ ἔχει νὰ κάμῃ μὲ τόσο πολὺν κόσμον· κι' ἐνῶ ἐξυπηρετεῖ ὅλες τὶς ἀδελφές, μὲ τὶς ἰδιοτροπίες πού ἔχει ἢ καθεμιὰ τους, ποτὲ δὲν ἀφήκε τὸ νοῦ της νὰ ξεμακρύνῃ ἀπὸ τὸν Θεό, ἐνῶ ὅλες τὴν ἔχουνε ἀπὸ κλωτσο καὶ ἀπὸ μπάτσο. Ἐνῶ ἐσύ κάθῃσαι ἐδῶ στὴν ἡσυχία σου· κι' ἐνῶ δὲν ἔχεις πατήσει τὸ ποδᾶρι σου σὲ πολιτεία, φαντάζεσαι πῶς ξέρεις τὸν κόσμον ὅλο!

Σηκώθηκε λοιπὸν ὁ μεγάλος Πιτηρὸν κι' ἐπῆγε στὴν Ταβέννα καὶ παρεκάλεσε τοὺς προεστοὺς ἐκεῖ τῆς Ἐκκλησίας, νὰ τοῦ δώσουνε τὴν ἄδεια νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ γυναικεῖο Μοναστήρι. Κι' ἐπειδὴ ἦτανε κοσμοξάκουστος γιὰ τὴν ἀρετὴ του καὶ τὸν ἐτιμοῦσαν οἱ Πατέρες, γιὰτὶ εἶχε γεράσει μὲ σκληρότατην ἄσκησι, τοῦ ἐπιτρέψανε νὰ πάῃ, καὶ τὸν διευκολύνανε νὰ περάσῃ τὸ ποτάμι.

Ἄφοῦ λοιπὸν τὶς εὐλόγησε καὶ τὶς εὐχήθηκεν, ἐζήτησε νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ ἰδῇ, κατὰ πρόσωπον, ὅλες τὶς Ἀδελφές. Ὅταν λοιπὸν ἐμαζεύθησαν ὅλες ἐμπρὸς του, ἐκείνη δὲν παρουσιάσθηκε, καὶ τοὺς εἶπεν ὁ μεγάλος ἀσκητής—Νὰ μοῦ τὶς φέρετε ὅλες, ἀνεξαιρέτως. Κι' ὅταν ἐκείνες τ' ἀπάντησαν—Εἶμαστέ ὅλες ἐδῶ, τοὺς εἶπε— Λεῖπει μιά σας· κι' ἐκείνη ἀκριβῶς, πού μοῦ τὴν ἐφανέρωσεν ὁ ἄγγελος. Καὶ τ' ἀπάντησαν—Δὲν λείπει, Πατέρα μας καμμιὰ, παρὰ μιά μόνο παλαβή, πού μένει πάντα μέσα στὸ μαγειριό. Καὶ τοὺς εἶπε— Φερέτέ μου τὴν κι' αὐτήν, γιὰ νὰ τὴν ἰδῶ.

Αὐτὴ ὅμως, ὅταν τῆς τὸ εἶπανε, δὲν ὑπάκουσε, γιὰτὶ ἐκαταλάβαινε τὴν ἀφορμὴ· ἴσως ἀπὸ κάποιαν ἀποκάλυψη... Τὴν ἔσυραν λοιπὸν, μὲ τὴ βία, καὶ τὴν ἐπήγανε, λέγοντάς της — Ὁ κοσμοξάκουστος ἅγιος Πιτηρὸν θέλει νὰ σὲ ἰδῇ!

Ὅταν λοιπὸν τὴν ἐπήγανε, στανικά της, καὶ τὴν εἶδε κατὰ πρόσωπον καὶ εἶδε καὶ τὸ κουρέλι, πού εἶχε τυλίξει μ' αὐτὸ τὸ μέτωπό της καὶ τὸ κεφάλι της, ἐγονάτισε μπροστὰ της καὶ τῆς εἶπε — Εὐλογησέ με, Μητέρα μου! Κι' ἐκείνη ἔπεσε μπροστὰ στὰ πόδια του καὶ τοῦλεγε μὲ κλάμματα· —Ἐσύ νὰ μ' εὐλογήσῃς, ἅγιε Πατέρα μου.

Οἱ ἄλλες λοιπὸν ὅλες, ὅταν εἶδανε αὐτὸ τὸ πράγμα, ἐσάστισαν καὶ τοῦ εἶπαν — Ἀββᾶ μου καὶ Πατέρα μας, λαθεύεις καὶ δὲν εἶναι σωστὸ αὐτὸ πού κάνεις: γιὰτὶ αὐτὴ εἶναι θεοπάλαβη. Καὶ τοὺς εἶπεν ἐκεῖνος — Ἐσεῖς εἴσθε τρελλές καὶ παλαβές: γιὰτὶ αὐτὴ ἐδῶ εἶναι πολὺ καλύτερη κι' ἀπὸ μένα κι' ἀπὸ σᾶς· εἶναι μάννα μας καὶ πνευματικὴ μας ὁδηγήτρα, κι' εὐχομαί στὸ Θεό, νὰ φανῶ κι' ἐγὼ σὰν αὐτὴν ἄξιος στὴν ἡμέρα τῆς Κρίσης.

Ὅταν τάκούσανε αὐτά, ἐπρόσπεσαν ἐμπρὸς του καὶ ἐξομολογούντανε, πῶς ὅλες, καὶ ἡ καθεμιὰ τους μὲ διάφορο τρόπο, τὴν εἶ-

χανε τὴν Ἁγία καταλυπήσει. Καὶ ἡ μιὰ ἔλεγε — Ἐγὼ τὴν ἐπερί-
παιζα. Ἄλλη — Ἐγὼ τὴν ἐκοροῖδευα, γιὰ τὸ καταφρονημένο τῆς
παρουσιαστικό. Ἄλλη — Ἐγὼ τὴν ἐπερίχυσα πολλές φορές μὲ τ'
ἀποφάγια μου —. Ἄλλη, — Ἐγὼ τὴν ἐταλαιπώρησα καὶ τὴν ἐκτύ-
πησα. Ἄλλη — Ἐγὼ τῆς ἔβραλα, πολλές φορές, σινάπι καὶ κοκκινο-
πίπερο στὴ μύτη τῆς. Κι' ὅλες ἀνεξαιρέτως, εἶπαν διάφορες ἐξου-
θενωτικὲς προσβολὲς πού τῆς εἶχανε κάνει.

Ἄφου λοιπὸν τὶς ἐξωμολόγησεν ὅλες ὁ ἅγιος Πιτηροῦν κι' ἀφοῦ
μαζί τῆς προσευχήθηκε γι' αὐτὲς κι' ἀφοῦ ἐθερμοπαράκάλεισε τὴν
ἁγία δούλη τοῦ Χριστοῦ νὰ προσεύχεται γι' αὐτόν, ἔφυγε.

Κι' ἐκείνη, πού τόσο τὴν ἐτίμησεν ὁ Θεὸς σὰν πραγματικὴ Ἁγία,
καὶ πού ἀπὸ τότες ὅλες τὴν ἐτιμοῦσαν καὶ τὴν ἐπολυσέβονταν,
ὑστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες, ἐπειδὴ δὲν ὑπόφερε αὐτὴ τὴν τιμὴ καὶ
τὴ δόξα πού τῆς ἔκανε ὅλη ἡ ἀδελφότητα, ἔφυγε κρυφὰ ἀπὸ τὸ
Μοναστήρι. Καὶ κανένας ποτὲ δὲν ἔμαθε, ποῦ ἐπῆγε, ποῦ καταχω-
νιάσθηκε, καὶ ποῦ ἀπόθανε...

Τί ἔλεγεν ὁ Γρηγόριος ὁ Διάλογος γιὰ τοὺς ταπεινοὺς.

Κάποιος εὐλαβέστατος ἄνθρωπος, πού κατοικοῦσε κοντὰ στὴν
πολιτεία Ἀγκωνες, ἦτανε νεωκόρος στὸ ναὸ τοῦ Πρωτομάρτυρος
ἁγίου Στεφάνου. Κάποτε λοιπὸν τοῦ ἔλειψε τὸ λάδι· κι' αὐτός,
μὴ ἔχοντας ἄλλο τρόπο νὰ ἐτοιμάσῃ τὰ καντήλια, τὰ γέμισε μὲ νερό·
καὶ ὑστερα, ἀφοῦ ἔβαλε καὶ φυτίλι, ἔφερε φωτιά καὶ τ' ἀναψε, σὰν
νάχε βάλει λάδι.

Ἀκούσετε λοιπὸν, ποιά ἦτανε ἡ ταπείνωση τοῦ ἁγίου αὐτοῦ
ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ ἡ φήμη του, γιὰ τὴ χάρη καὶ τὴ δύναμη πού
τοῦδωκεν ὁ Θεός, εἶχε φθάσει πολὺ μακρὰ, κι' ἔτρεχαν πολλοί,
ἀπὸ διάφορους τόπους, γιὰ νὰ τὸν ἰδοῦνε, ἦρθεν ἀπὸ ξέμακρα καὶ
κάποιοι γεωργός, μὲ τὸν σκοπὸ νὰ τὸν ἰδῆ καὶ νὰ τὸν γνωρίσῃ.
Ἐτυχε λοιπὸν, τὴν ὥρα πού μπῆκε στὸ ναὸ, νᾶναι ἐκεῖνος ἀνε-
βασμένος ἐπάνω σ' ἓνα τραπέζι καὶ νὰ ἐτοιμάζῃ τὰ καντήλια. Ἦτανε
δὲ πάρα πολὺ κοντός καὶ λειψὸς στὸ ἀνάστημά του· καὶ ἀδύνατος
καὶ ἀσχημομούρης. Ὁ γεωργὸς λοιπὸν ἐζητοῦσε νὰ τοῦ δείξουνε,
ποιοὺς εἶναι ὁ εὐλαβέστατος Κωνσταντῖνος. Κι' αὐτοὶ πού ἔλαχε
νᾶναι ἐκεῖ, τοῦ τὸν ἔδειξαν. Κι' αὐτός, πού εἶχε τὴν ἰδέα, πὼς ἡ
ἀρετὴ του θᾶπρεπε νὰ συνταιριάξῃ μὲ τὴ σωματικὴ του εἶδή, ὅταν
τὸν εἶδε τόσο σπιθαμαῖο καὶ τόσο ἀσχημομούρη καὶ ξερακιανό,
ἐσυλλογίσθηκε, πὼς σίγουρα δὲν εἶναι δυνατὸν νᾶναι αὐτός, πού
ἄκουεν ἀπὸ τὴ φήμη πὼς εἶναι τόσο μεγάλος.

Ὅταν ὁμῶς τὸν ἐβεβαιώσανε ὅλοι, πὼς αὐτὸς πραγματικὰ κι'
ὄχι ἄλλος εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος, τὸν ἐσιχάθηκε γιὰ τὸ σουλούπι
πού εἶχε τὸ κορμί του καὶ ἡ ὄψη του, καὶ εἶπε περιγελαστικά — Ἐγὼ

περίμενα νὰ ἰδῶ ἄνθρωπο· αὐτὸς ὁμως κάθε ἄλλο παρὰ μὲ ἄνθρωπο μοιάζει. Σὰν τᾶκουσε λοιπὸν αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ παράτησε γρήγορα γρήγορα τὰ καντήλια κι' ἔτρεξε κοντὰ στὸ γεωργὸ καὶ τὸν ἀγκάλιαζε καὶ τὸν καταφιλοῦσε, μὲ τὴν καρδιά του, καὶ τοῦλεγε χίλια εὐχαριστῶ γιὰ τὴν κρίση του — Σὺ μονάχα, τοῦλεγε, ἔχεις ἀνοικτὰ τὰ μάτια σου...

Κυττάξετε λοιπὸν ποιά ταπείνωσην εἶχε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, πού τὸν γεωργό, πού τόσο μεγάλην ἀηδία ἐφανέρωσε γι' αὐτόν, τὸν ἐσυμπάθησε καὶ τὸν ἀγάπησε τόσο πολύ. Γιατὶ οἱ βρισιές πού δοκιμάζουμε, φανερῶνουνε τὴν ἐσωτερικὴ μας διάθεση. Καὶ ὅπως οἱ περήφανοι χαίρουνται καὶ καμαρώνουν γιὰ τὶς τιμὲς πού τοὺς κάνουν, ἔτσι καὶ οἱ ταπεινοὶ ἀναγαλλιάζουν γιὰ τὶς προσβολὲς καὶ γιὰ τὶς καταφρόνες πού δέχονται. Καὶ τόσο μεγαλύτερη μάλιστα εἶναι ἡ χαρὰ τους, ὅσο περισσότεροι εἶναι αὐτοὶ πού τοὺς βλέπουν. Γιατὶ ἔτσι ἐπαληθεύουνε τὴ γνώμη πού εἶχανε γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους· καὶ πιστεύουνε πὼς πραγματικὰ εἶναι τέτοιοι, ὅπως τοὺς νομίζουνε οἱ ἄνθρωποι.

Ἐκδόσεις ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Συνεχιζομένης τῆς ἐκδόσεως τῶν Λειτουργικῶν Βιβλίων τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπὸ τῆς ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ,

κυκλοφοροῦν ἤδη :

- 1) ΤΟ ΤΡΙΩΔΙΟΝ
- 2) ΤΟ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ
- 3) Τὸ ΜΗΝΑΙΟΝ ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ καὶ
- 4) Τὸ ΜΗΝΑΙΟΝ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ.

Ἐκδοσις καλλιτεχνικὴ καὶ πολυτελής, δίχρωμος, ἐπὶ ἀρίστου χάρτου, εἰς μέγα σχῆμα, χρυσοδερματόδετος.

Τιμῶνται:	Πεντηκοστάριον	Δρχ.	100
	Τριώδιον	»	150
	Μηναῖον Σ/βρίου-Ὀκτωβρίου »		80

Ἐκτύπωσις:

ΜΗΝΑΙΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, ΜΕΓΑ ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ,
Μ. ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ, ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ο ΙΕΡΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΙΣΧΥΡΟΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἡ εἶδηση μεταδόθηκε μέσα σὲ λίγες ὥρες σὲ ὅλη τὴν Κωνσταντινούπολη. Μιὰ εἶδηση ἀπίστρευτη. Φαινόταν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ γεγονότα, ποὺ μονάχα στὸ ὄνειρό του μπορεῖ κανένας νὰ τὰ δῇ.

Ὁ εὐνοῦχος Εὐτρόπιος, τὸ ἀνθρωπόμορφο τέρας ποὺ κρατοῦσε ὅλο τὸ Βυζάντιο μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ἐφιαλτικῆς ἀγωνίας, εἶχε ἀνατραπῆ ἀπὸ τὴν θέσιν του μέσα σὲ μιὰ νύχτα. Οἱ αὐτοκράτορες Ἀρκάδιος καὶ Εὐδοξία, ἔστω κι' ἀργά, κάτω ἀπὸ τὸν ψυχολογικὸ ἐξαναγκασμὸ, ποὺ τοὺς ἐπέβαλαν μερικοὶ ἰσχυροὶ αὐλικοὶ κι' ἠγέτες τοῦ στρατοῦ, ἀποσύρανε τὴν ἀκαταλόγιστη εὐνοιά τους ἀπὸ τὸν κακὸ αὐτὸ δαίμονα, ποὺ κυβερνοῦσε μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου καὶ κανόνιζε τὰ πάντα στὸ ἀπέρυκτο κράτος τους. Κι' ὄχι μόνον ἐνέκριναν τὸ γκρέμισμά του ἀπὸ τὴν θέσι, ὅπου τὸν διατηροῦσαν τόσα χρόνια, ἀλλὰ δέχθηκαν νὰ ὑπογράψουν καὶ τὴν θανατικὴ του καταδίκη. Ὁ Εὐτρόπιος, ὁ ἀχαλίνωτος αὐτὸς κακοῦργος, ποὺ ἀπὸ ἀπλὸς δοῦλος εἶχε γίνῃ πρωθυπουργὸς τοῦ Βυζαντίου, δὲν ἦταν ἀνεκτὸς πιά ὄχι μόνον στὸ παλάτι, ἀλλὰ οὔτε καὶ πάνω στὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Κετέχοντας ὅλους τοὺς μοχλοὺς τῆς μηχανῆς τοῦ νόμου, δὲν εἶχε ἀφήσει ἀτιμίαν κι' ἐγκλημα, ποὺ νὰ μὴ τὰ διαπράξῃ, χρησιμοποιοῦντας ἐλεύθερα κι' ἀνετα αὐτὴ τὴ μηχανή! Εἶχε, λοιπόν, πιά σημάνει ἡ ὥρα, νὰ πιασῆ κι' ὁ ἴδιος ἀνάμεσα στοὺς ὀδοντωτοὺς ἀδυσώπητους, τροχοὺς τῆς καὶ νὰ συνθλιβῆ μιὰ γιὰ πάντα.

Ἦταν ἀκόμα βαθεῖα νύχτα, ὅταν δύο χιλίарχοι, ὁ Ἰωάννης κι' ὁ Πρόσπερος, ἔχοντας τὴν αὐτοκρατορικὴ περγαμηνή, ὅπου ἦταν γραμμένη ἡ ἀπόφαση γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Εὐτροπίου, βγήκαν ἀπὸ τὴν πίσω, τὴν μπρούτζινη πύλη τοῦ παλατιοῦ, καὶ κε τευθύνθηκαν γιὰ τὸ μέγρό του, ποὺ βρισκόταν στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ ἱππόδρομου.

Ἀλλὰ ὅταν ἔφτασαν ἐκεῖ, τοὺς περίμενε μιὰ δυσάρεστη ἐκπληξη. Ὁ Εὐτρόπιος εἶχε πληροφορηθῆ ἀπὸ ἕνα ἐμπιστό του τὶ συνέβη στὴν αὐλὴ τοῦ Ἀρκαδίου κι' εἶχε ἐγκοταλείψει τὸ σπίτι του. Κονένας δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ πῆ στους δυὸ ἀνώτερους ἀξιωματικούς, ποῦ εἶχε πάει. Δὲν φαινόταν καθόλου πιθανὸ νὰ εἶχε βγῆ ἀπὸ τὴν πόλη. Ἄφησε τὸ μέγρό του χωρὶς νὰ πάρῃ τίποτε μαζί του, οὔτε ἄλογο οὔτε πουγί. Εἶχε φύγει μισοντυμένος, φορῶντας μονάχα τὸν χρυσοῦφαντο χιτῶνα του, ἱαρ' ὅλο ποὺ ἡ φθινοπωρινὴ νύχτα ἦταν ἀρκετὰ κρύα. Χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξη, μὲ τὸ βλέμμα θολό, μὲ

μιὰ ἀπαίσια γκριμάτσα στή κιτρινωπή, πλαδαρή ὄψη του, βγήκε τρέχοντας καὶ χάθηκε μέσα στὸ σκοτάδι.

Οἱ δυὸ χιλίαρχοι δὲν ἔχασαν πολὺ καιρὸ, ἀνοκρίνοντας τὸ προσωπικὸ τοῦ μεγάρου. Ἄπ' ὅσα ἄκουσαν, κατάλαβαν ὅτι ὁ μελλοθάνατος τύραννος εἶχε ἀντιληφθῆ τὸ γραφτὸ του κι' ὅτι δὲν ξεγελάστηκε μὲ μάταιες ἐλπίδες. Θὰ τὸν εἶχε πιάσει ἡ ἀπόγνωσι καὶ τὸ μυσλὸ του θὰ εἶχε σαλέψει. Ἡ θὰ εἶχε πέσει στὴ θάλασσα νὰ πνιγῆ ἢ θὰ ἔτρεχε σὰν ζετρελλαμένο ἀγρίμι στοὺς δρόμους καὶ τὰ σοκκάκις τῆς πόλεως. Δὲν ἔπρεπε νὰ χάνουν καιρὸ. Ἦταν ἀνάγκη νὰ ἔξαπολυθοῦν στρατιῶτες πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα καὶ νὰ τὸν πιάσουν ἂν ἦταν ἀκόμη ζωντανὸς ἢ τοῦλάχιστον νὰ βροῦν τὸ κουφάρι του ἂν εἶχε αὐτοκτονήσει. Ἐνας νόμος ποὺ ὁ ἴδιος εἶχε ἀνακαλέσει ἀπὸ τὴν ἀχρηστία, γιὰ νὰ ἱκανοποιῆ τὴν ἀχόρταγη κακία τῆς ψυχῆς του ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν του, ὠριζε ὅτι καὶ σὲ περίπτωσι ποὺ ἕνας κατάδικος σὲ θάνατο αὐτοχειριαζόταν, ἡ ἐκτέλεση ἔπρεπε νὰ γίνῃ δημοσία μὲ ὅλους τοὺς τύπους πάνω στὸ πτώμα του.

Μέσα σὲ λίγη ὥρα, ἕνα ἔμφυχο δίχτυ, καμωμένο ἀπὸ ἑκατοντάδες ἄνδρες τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς, ἄρχισε νὰ κινῆται πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις γιὰ νὰ πιάσῃ τὸ βρωμερὸ ἔντομο, ποὺ εἶχε δηλητηριάσει μὲ τὴν παρουσία του τὴ ζωὴ τῆς αὐτοκρατορίας. Πραγματικά, ὅπου κι' ἂν βρισκόταν, ὅπου κι' ἂν εἶχε καταφύγει ὁ Εὐτρόπιος, δὲ θάταν δυνατὸ νὰ ξεγλυστρήσῃ ἀπ' αὐτὴ τὴ μεγάλη, ἀνθρώπινη ἀπόχη.

Ἄλλὰ δὲ χρειάστηκε πολὺ ψάξιμο, γιὰ νὰ βρεθῆ. Ὑστερα ἀπὸ λίγο, ἕνα ἀπὸ τὰ ἀποσπάσματα ἀνακάλυψε τὸ κρησφύγετό του, ἕνα κρησφύγετο ποὺ κανένας δὲν θὰ τὸ σκεφτόταν καὶ ποὺ λιγώτερο ἀπ' ὅλους θάταν φυσικὸ νὰ τὸ συλλογιστῆ καὶ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ ὁ Εὐτρόπιος.

Ἦταν μιὰ ἐκκλησία, ἡ πιὸ μεγάλη ἐκκλησία τῆς βασιλεύουσας: ὁ ναὸς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Πραγματικά, σύμφωνα μὲ τὸ παμπάλαιο ἔθος, ποὺ βάσταγε ἀπὸ τὰ βᾶθη τῆς προχριστιανικῆς ἀρχαιότητος, ἕνας ναὸς θάπρεπε νάναί τὸ ἀπαραβίαστο ἄσυλο γιὰ ὅποιοδήποτε κακοποιό, ἀκόμα καὶ γιὰ ἕνα τόσο βδελυρὸ καὶ μεγάλο κακοποιό σὰν τὸν Εὐτρόπιο. Ἄλλὰ δὲν ἦταν. Καὶ δὲν ἦταν, ἐξ αἰτίας τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶχε τώρα προσφύγει ἐκεῖ μέσα κι' εἶχε σωριαστῆ στὸ δάπεδο ἀγκαλιάζοντας μιὰ ἀπὸ τὶς μικρὲς κολώνες ποὺ χωρίζαν τὸ ἱερὸ βῆμα ἀπὸ τὸν κυρίως ναό, θλιβερὸς ἰκέτης. Τὴν περασμένη χρονιά, ὁ Εὐτρόπιος, μὲ μιὰ σατανικὴ ἐπιχειρηματολογία, εἶχε πετύχει τὴν ὑπογραφή ἑνὸς διατάγματος ἀπὸ τὸν βασιλεῖ, ποὺ κατέλυε τὸ ἀπαραβίαστο τῶν οἰκῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλὰ ὁ Εὐτρόπιος δὲν εἶχε μπῆ στὸν ναὸ τῶν Ἀγίων Ἀποστό-

λων από σάστισμα κι' απόγνωση. 'Ο νοῦς του δούλευε πάντα πολὺ δυνατὰ κι' ἤξερε καλὰ τι ἔκανε. Δὲν εἶχε καταφύγει σ' ἕνα ὀποιοδήποτε ναό, ἀλλὰ σ' ἐκείνον ὅπου ὑπῆρχαν πολλὲς ἐλπίδες, πολλὲς πιθανότητος νὰ γλυτώσῃ τὴ ζωὴ του. Τυπικά, οἱ θύρες καὶ τοῦ ναοῦ αὐτοῦ ἦταν βατὲς ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του. Οὐσιαστικά, ὅμως, μπορούσε νὰ μὴν εἶναι.

Ἦπῃρχε ἕνας ἄνθρωπος στὴν Κωνσταντινούπολη, ἕνας ἄνθρωπος μικρόσωμος, καχεκτικός, μὲ τὸ πετσί του κολλημένο πάνω στὰ κόκκαλα, μὲ τὸ στομάχι διαρκῶς σχεδὸν ἄδειο, ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ἔμοιαζε πιὸ πολὺ μὲ τζιτζίκι, ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ δὲ θάπεφτε πολὺ ἔξω κανένας ἂν ἀντικρύζοντάς του, φοβόταν μήπως ἢ πνοὴ τῆς αὔρας τὸν ἀναποδογυρίσῃ, ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ὥστόσο ἦταν ὁ μόνος ἱκανὸς νὰ σταθῇ στὴν εἴσοδο τοῦ ναοῦ αὐτοῦ καὶ νὰ τὴ φράξῃ ἐνώπιον τῶν στρατιωτῶν, σταματώντας τους μ' ἕνα βλέμμα, μὲ μιὰ χειρονομία, μὲ δυὸ λόγια. 'Ο Ἰωάννης, ποὺ ὁ λαὸς τὸν ἀποκαλοῦσε Χρυσόστομο. Πλάι στὸν ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ποὺ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ (399 μ.Χ.) ἦταν ἡ μητρόπολη, γιατί ἡ Ἁγία Σοφία δὲν εἶχε ἀκόμη χτιστῆ, στὸ κατοπινὸ τῆς, ἐπιβλητικὸ σχέδιο, βρισκόταν ἡ κατοικία τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Κι' ὁ Εὐτρόπιος εἶχε κάνει καλὰ τοὺς ὑπολογισμούς του. "Ὅταν μπῆκε μέσα στὸν ναὸ ὁ Χρυσόστομος εἰδοποιήθηκε ἀμέσως. Ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει ἂν συναντήθηκαν κι' ἂν διαμείφθηκε τίποτα ἀνάμεσά τους.

"Ἐνα εἶναι τὸ γεγονός. "Ὅταν τὸ στρατιωτικὸ ἀπέσπασμα βρέθηκε μπροστὰ στὸν ναὸ, συνέβη ἀκριβῶς ὅ,τι εἶχε ἐλπίζει καὶ προβλέψει ὁ Εὐτρόπιος. 'Ο Χρυσόστομος τὸ σταμάτησε. Δὲν εἶχε παρὰ μόλις ἕνα χρόνο, ποὺ καθόταν στὸν ἀρχιεπισκοπικὸ θρόνο τῆς πρωτεύουσας τοῦ Βυζαντίου. Ἀλλὰ τὸ διάστημα αὐτὸ εἶχε σταθῇ ἀρκετὸ γιὰ νὰ ἐπιβληθῇ πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα ἡ ὑπέροχη προσωπικότητά του, τὸ ἄσπιλο ἦθος του, ἡ ἀσυνήθιστη πνευματικὴ του δύναμη, ποὺ τὴν ἀντλοῦσε ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Εὐαγγελίου κι' ἤξερε μὲ τόσο συναρπαστικὸ τρόπο νὰ τὴν ἐκδηλώνῃ, εἴτε χρησιμοποιώντας τὴν στὴν ἀπαράμιλλη εὐφράδειά του, εἴτε μεταλαμπαδεύοντάς τὴν μὲ τὰ γεμάτα ἀγάπη καὶ ψυχικὴ γενναιοτήτα ἔργα του.

Ποίος θὰ μπορούσε νὰ ἀντισταθῇ σ' ἕνα τέτοιο ἐκπρόσωπο τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ; "Ὅχι μόνο οἱ ταπεινοὶ κι' ἄσημοι στρατιῶτες τοῦ ἀποσπάσματος, ποὺ ἔτυχε νὰ ἀνακαλύψουν τὸ κρησφύγετο τοῦ Εὐτροπίου, ἀλλὰ κι' οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματοῦχοι καὶ τὸ ἴδιο τὸ αὐτοκρατορικὸ ζευγάρι δὲ θὰ μπορούσαν νὰ προσπεράσουν αὐτὸ τὸ λεπτεπίλεπτο, ἀσκητικὸ κορμί, ποὺ στεκόταν τώρα ἐμπόδιο ἀνάμεσα σ' αὐτὴ καὶ στὸν ἀξιοκατάκριτο κακοῦργο.

Καὶ πραγματικά. "Ὅταν οἱ ἐπικεφαλῆς τοῦ κινήματος ποὺ ἀνέ-

τρεψε τὸν Εὐτρόπιο, καθὼς κι' ὁ Ἀρκάδιος μὲ τὴν Εὐδοξία πῆραν ἀναφορὰ γιὰ τὸ τί εἶχε συμβῆ, δὲν τόλμησαν ὄχι νὰ κάνουν, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ σκεφθοῦν τὸ παραμέρισμα τοῦ ἀπρόοπτου ἐμποδίου. Ἀπλῶς, δόθηκε διαταγὴ νὰ περιζωθῆ ὁ νοσὸς μὲ μιὰ τριπλῆ σειρά ἀπὸ δορυφοροῦντες στρατιῶτες καὶ νὰ ἀποκλεισθῆ ἔτσι ἡ ἔξοδος τοῦ Εὐτρόπιου ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

Ἄς ἀνοίξουμε, ὅμως, ἐδῶ μιὰ παρένθεση, πρὶν συνεχίσουμε τὴν ἐξιστόρησή μας. Μιὰ παρένθεση ἀπαρσιτήτη γιὰ νὰ πάρη κανένας ἀπτή τὴν ἰδέα γιὰ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἐπιβολὴ ποὺ ἀσκοῦσε ὁ Χρυσόστομος στὸ παλάτι.

Πρὶν ἓνα χρόνο, δὲν ἦταν κἀν ἐπίσκοπος, ἀλλὰ ἀπλὸς ἱερέας στὴν Ἀντιόχεια. Ἡ φήμη, ὅμως, τῆς εὐγλωττίας του, τοῦ ἀνεπίληπτου βίου του καὶ τῶν καλῶν του ἔργων εἶχε διατρέξει ὅλη τὴ βυζαντινὴ ἐπικράτεια κι' εἶχε κάνει τὸ ὄνομά του νὰ μεσουρανεῖ, σελαγίζοντας μ' ἓνα ἐκθαμβωτικὸ φῶς. Ὅταν, λοιπόν, ἔκλεισε τὰ μάτια του ὁ γηραιὸς ἀρχιεπίσκοπος Νεκτάριος, ὁ αὐτοκράτορας Ἀρκάδιος, βλέποντας πὼς κι' ὁ λαὸς τὸ ζητοῦσε ἐπίμονα, σκέφτηκε αὐτόματα πὼς ὁ πιὸ κατάλληλος ἄνθρωπος γιὰ νὰ ἀνεβῆ στὴ μεγάλη αὐτὴ ἔδρα τῆς χριστιανικῆς οἰκουμένης δὲν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο. *

Ἀλλὰ γιὰ νὰ πραγματοποιηθῆ αὐτὴ ἡ ἀπόφαση, ἔπρεπε νὰ ὑπερ-νικηθοῦν προηγουμένως δυὸ ἐμπόδια. Δυὸ ἐμπόδια πολὺ σοβαρά.

Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, θὰ δυσκόλευε τὰ πράγματα σὲ ἐξαιρετικὸ βαθμὸ ἡ βαθεῖα ταπεινοφροσύνη τοῦ Ἰωάννη. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ποὺ κι' ἡ τελευταία ἴνα τῆς ὑπάρξεώς του ἦταν διαποτισμένη ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Ναζωραίου, εἶχε πολὺ χαμηλὴ ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἦταν ἀπόλυτα προσηλωμένος στὴ ρῆση τοῦ Ἰησοῦ: «Ὁ θέλων πρῶτος εἶναι, ἔστω πάντων ἔσχατος». Ἐνῶ ἦταν ὁ πρωταθλητὴς τῶν ἀρετῶν, θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του σὰν ἓνα τίποτα, μιμούμενος σ' αὐτὸ καὶ τὸν πρῶτο μετὰ τὸν ἓνα, τὸν ἄφθαστο Παῦλο, ποὺ ἔλεγε: «Εἶμαι ὁ πρῶτος τῶν ἁμαρτωλῶν».

Ἔτσι, ἦταν ἀπόλυτα βέβαιο, πὼς δὲ θὰ δεχόταν τὴν τιμὴ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ τοῦ κάνουν. Θὰ ἀρνιόταν κατηγορηματικὰ νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος καὶ μάλιστα ὄχι σὲ μιὰ τυχαία πόλη, ἀλλὰ στὴν κορυφαία τῆς ὑψηλίου. Δὲν ἦταν, ὅμως, αὐτὴ ἡ μοναδικὴ δυσκολία. Ὑπῆρχε καὶ μιὰ δευτέρη, ἐπίσης σπουδαία. Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀντιόχειας, τὰ πνευματικὰ τέκνα τοῦ Χρυσοστόμου, τὸν ἀγαποῦσαν παράφορα, ὅπως ἄλλωστε τοῦ ἄξιζε. Δὲ θὰ ὑπῆρχε τίποτα χειρότερο, κανένα κακὸ πιὸ ἀβάσταχτο ἀπὸ τὸ νὰ τὸν χάσουν.

* Σύμφωνα μὲ μιὰ ἀρχαία πηγὴ, τὴ σχετικὴ εἰσήγηση τὴν ἔκανε ὁ ἴδιος ὁ...Εὐτρόπιος.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αιδεσ. Φίλιππον Προκόπην, Σύβρον Λευκάδος. Ἐλησμονήσατε νὰ σημειώσατε εἰς τὴν ἐπιστολὴν σας τὸ ἔτος χειροτονίας σας. Γράψατέ μας ἐκ νέου ἀναγράφοντες μαζί μὲ τὰ ἄλλα στοιχεῖα καὶ τὸ ἔτος χειροτονίας σας. — **Αιδεσ. Γεώργιον Παπαχριστάκην**, Καταρράκτην Ἄρτης. Διὰ νὰ σᾶς εἴπωμεν τί σύνταξιν θὰ λάβετε πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ἀπαραιτήτως τὴν μισθολογικὴν κατηγορίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀνήκετε. Γράψατέ μας λοιπὸν ἐκ νέου. Τὰ ἔτη τῆς ὑπηρεσίας σας ὡς ὑπαλλήλου τῆς Κοινότητος ἐξαγοραζόνται. Διὰ τὴν ἐξαγορὰν θὰ καταβάλετε ποσὸν ἴσον πρὸς τὸ 5 ο/ο τῶν ἀποδοχῶν, τὰς ὁποίας θὰ εἴχατε κατὰ τὰ τέσσαρα ἐξαγοραζόμενα ἔτη. Ὡς βᾶσις διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ ποσοῦ θεωρεῖται ὁ μισθὸς τὸν ὁποῖον λαμβάνετε κατὰ τὸν χρόνον ὑποβολῆς τῆς αἰτήσεως ἐξαγορᾶς. — **Ἱερέα Ὑπαίθρου**. Κατελήφθητε ἀπὸ τὸ ὄριον ἡλικίας τὸ ἔτος 1957. Διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς συντάξεώς σας θὰ ληφθοῦν μόνον τὰ ἔτη ὑπηρεσίας, τὰ ὁποῖα εἴχατε μέχρι τότε. Ἐπὶ τῇ βᾶσει λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ δεδομένου ἡ σύνταξις σας θὰ εἶναι 700 περίπου δρχ. μηνιαίως, τὸ δὲ ἐφ' ἅπαξ βοήθημα περὶ τὰς 16.000 δρχ. — **Αιδεσ. Ἀντώνιον Διακόπουλον**, Ξυλικὸν Λοκρίδος. Ἐὰν ἐξέλθετε διὰ λόγους ὑγείας τὸ 1961, θὰ λάβετε ὡς σύνταξιν περὶ τὰς 1020 δρχ. μηνιαίως, ἐφ' ἅπαξ δὲ βοήθημα περὶ τὰς 13.000 δρχ. Πρέπει ὁμως νὰ ἔχετε λόγους ὑγείας νὰ ἐπικαλεσθῆτε καὶ νὰ ἀκολουθήσετε τὴν διαδικασίαν, τὴν ὁποῖαν προβλέπει ὁ Νόμος, ἥτοι νὰ ἐξετασθῆτε ἀπὸ τὴν Ὑγειονομικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς πρωτευούσης τοῦ Νομοῦ σας, νὰ ἐκδοθῇ ἔνορκος βεβαίωσις δύο ἰατρῶν, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου σας, οἱ ὁποῖοι θὰ βεβαιώσουν ἐνώρκως ἐνώπιον τοῦ Εἰρηνοδίκου, ὅτι εἴσθε ἀνίκανοι πρὸς ἐπιτέλειαν τῶν καθηκόντων σας κ.λ.π. Ἐὰν παραμείνετε μέχρι τέλους τοῦ 1964, τότε θὰ ἔχετε 35 ἐτῶν συμμετοχὴν εἰς τὸ TAKE καὶ θὰ λάβετε πλήρη σύνταξιν, ἥτοι τὸ ποσὸν τῆς συντάξεως θὰ εἶναι ὅσος καὶ ὁ μισθὸς, τὸν ὁποῖον θὰ λαμβάνετε τὴν ἡμέραν τῆς παραιτήσεώς

Δὲν τοῦ χρεωστοῦσαν μονάχα πνευματικὰ ὀφέλῃ ἀξέτιμητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἴδια τους τὴ ζωὴ. Δέκα χρόνια πρὶν, ἡ Ἀντιόχεια εἶχε κινδυνέψει νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ τὸ σίδηρο. Νὰ μὴ μείνῃ πέτρα ὄρθια πάνω της, ποὺ νὰ θυμίζῃ κὰν τὴν ὑπαρξὴ της. Κάποιοι ἄγνωστοι πιθανώτατα ξένοι εἶχαν γκρεμίσει μιὰ νύχτα τοὺς ἀνδριάντες τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογένειας. Βασίλευε τότε ὁ Θεοδόσιος ὁ Α', ποὺ μόλις τὸ ἔμαθε αὐτό, ὠργίστηκε τόσο, ὥστε ἀποφάσισε νὰ καταστρέψῃ τὴν πανέμορφη μεγαλούπολη. Καμμιά δύναμη στὸν κόσμον δὲ φαινόταν ἱκανὴ νὰ ἀποτρέψῃ τὸν Θεοδόσιο ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἀνελέτη ἀπόφασί του.

(Συνεχίζεται)

ΑΚΥΛΑΣ

σας. Πόσον θὰ εἶναι τὸ ποσὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῆ ἀπὸ τοῦδε. Ἐξαγοράσιμον ὑπηρεσίαν ἔχετε μόνον ὀκτῶ μηνῶν, ὄχι δὲ ὀλόκληρον τὸ ἔτος 1929. Ὅπως ἀντιλαμβάνεσθε εἶναι ἄνευ σημασίας ἡ ἐξαγορά των. — **Αἶδεσ. Νικόλαον Σακκόπουλον**, Κεραμίδιον Δημητριάδος. Ἐὰν ἐξέλθετε τῆς ὑπηρεσίας τῶρα λόγῳ πολυετοῦς ὑπηρεσίας, θὰ λάβετε ὡς σύνταξιν 1020 δρχ. μηνιαίως, ἐφ' ἅπαξ δὲ περὶ τὰς 14.000 δρχ. Ἐὰν ἐξαγοράσετε 5 ἔτη ἐφημεριακῆς ὑπηρεσίας, ἐκ τῆς διανυθείσης πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ TAKE, τὴν ὁποίαν ὄντως ἔχετε, τότε θὰ λάβετε πλήρη σύνταξιν, ὅσην καὶ ὁ μισθὸς σας. Διὰ τὴν ἐξαγορὰν θὰ καταβάλετε ποσὸν ἴσον πρὸς τὸ 5 ο/ο τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν σας, δι' ἕκαστον μῆνα ἐξαγοραζομένης ὑπηρεσίας.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Τὸ Ἱερατικὸν Συνέδριον τῶν Ἐφημερίων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.—**Εὐαγγέλου Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ Ἱερά παράδοσις ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. — **Χ.**, Ἀδελφικὰ Γρόμματα. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν «Φιλόθεον Ἀδολεσχίαν» τοῦ **Εὐγενίου Βούλγαρη**, (Μετφρ. **Θεδ. Σπεράντσα**). — **Βασ. Ἡλιάδη**, Εἰς τὸ πλαίσιον τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων γιὰ τὸν Σκιαθίτην κορυφαῖον διηγηματογράφον (τρεῖς ἀναμνηστικῆς ἐποχῆς). — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» ἢ «Συναγωγὴ ἡθικῶν διδασκαλιῶν» (Ἀπόδοσις **Ἀνθίμου Θεολογίτου**). — **Ἀκύλα**, Ὁ ἱερός Χρυσόστομος καὶ ἰσχυροὶ τῆς γῆς. — Ἀλληλογραφία.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΜΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΤΟΜΟΙ 1—3
ΑΘΗΝΑΙ 1960

(Πωλοῦνται εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα)

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
Ὁδὸς Φιλοθέης 19 — Ἀθῆναι. Τηλ. 27-689.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰασίου 1. Ἀθῆναι.